

Rauhanliikkeet ja maanpuolustus

Kapteeni J Kaarnola

"Rauhanliike, pasifismi, on yleistä maailmanrauhaa tavoitteenaan pitävää, sodat tuomitsevaa ideologista toimintaa, jota harrastavat yksityiset henkilöt, järjestöt ja kansainväliset yhdistykset ja virallisluontoiset yhteisöt." Näillä sanoilla määrittelee Otavan Iso Tietosanakirja rauhanliikkeen antaen siten myös suomenkielisen vastineen sanalle "pasifismi". Määritelmä ei kuitenkaan ole yksiselitteinen, kuten itse rauhanasiaa ajavat järjestöt aatteellisilla ristiriidoillaan ja pääasiallisesti niistä johtuvalla suurella lukumäärällään todistavat. Myös rauhanasiaa ajavista järjestöistä ja yhdistyksistä käytetään nimeä rauhanliike, samoin kuin tätä nimeä käytetään kuvaamaan tiettyjä suuntauksia pasifismin kentässä yleensä.

Varsinaisen järjestäytyneen rauhanliikkeen korkeasta, yli 150 vuoden iästä johtuu, että rauhanliikkeen taustasta, synnystä ja kehitymisestä on laadittu useitakin tutkimuksia. Tehdyt tutkimustyöt ovat tosin varsin vanhoja ja enimmäkseen toista maailmansotaa edeltäneeltä ajalta. Käytettävissä olevasta aineistosta saa kuitenkin verraten tarkan ja pikku-piirteisenkin kuvan rauhanliikkeen yleismaailmallisesta kehityksestä, olemuksesta ja tavoitteista.

Oman maamme rauhanliikkeestä ei ole olemassa ajankohtaista tutkimustyötä eräitä suppeita ja tiedoiltaan epätarkkoja artikkeliluonteisia esityksiä lukuunottamatta.

Rauhanliikkeiden suhtautumista ja vaikutusta erityisesti maanpuolustukseen ei omana kysymyksenään ole tutkittu meillä eikä tiettävästi muuallakaan. Samoin ei ole suoritettu tutkimusta siitä, millaisia ovat

yleisön käsitykset rauhanliikkeistä sekä rauhanliikkeiden ja maanpuolustuksen keskinäisistä suhteista.

Tässä esityksessä pyritäänkin selvittämään lyhyesti pasifismin historiallista taustaa, suomalaisia rauhanjärjestöjä, puolustushallintomme omaksumaa kantaa rauhanliikkeisiin sekä rauhanjärjestöjen toiminnan mahdollisia vaikutuksia maassamme.

Koska käsite rauhanliike on varsin väljä, käsitellään tässä yhteydessä oman maamme osalta vain sellaisia rekisteröityjä yhdistyksiä, jotka säännöissään ovat toimintansa päämääräksi erityisesti määrittäneet pysyvän rauhantilan saavuttamisen ja ilmaisseet tekevänsä työtä tämän päämäärän hyväksi. Esityksen ulkopuolelle jäävät kuitenkin Yhdistyneitten Kansakuntien toiminta sekä rauhan- ja konfliktintutkimus. Muodostaisivathan ne molemmat jo sellaisinaan hyvinkin laajan tutkimuskohteen eivätkä ne kuitenkaan kuulu rauhanliikkeen piiriin siinä aatteellisessa mielessä kuin muut esitykseen sisällytettävät järjestöt, yhdistykset ja aatesuunnat.

I RAUHANLIIKKEIDEN YLEISMAAILMALLINEN SYNTYHISTORIA JA TAVOITTEET

Rauhanaate on virinnyt jo kulttuurimme alkuaikoina. Yli 3 000 vuotta sitten tiedetään egyptiläisen kuningas Ekhnatonin suunnitelleen ”maailmanrauhaa” valtakunnassaan. Hänen pyrkimyksensä oli ilmeisesti ensimmäinen, joka tuli myös laajemmin tunnetuksi. Rauhaa pidettiin kauan kuitenkin ihanteena, joka jatkuvasti pakeni ihmisten ulottuvilta. Vaadittiinkin yli kolme vuosituhatta, ennen kuin Ekhatonin ajatus rauhasta kehittyi varsinaiseksi rauhanliikkeeksi, kun edellytämme, että vasta rauhanaatteen hyväksi suunnitelmallisesti tehtyä työtä voidaan kutsua rauhanliikkeeksi. ¹⁾ Rauhanaate on kuitenkin ollut rauhanliikkeen välttämätön edellytys, vaikka ne olemukseltaan eivät olekaan samaa. Tästä syystä on rauhanliikkeiden syntyhistoriaa tarkasteltaessa kosketettava ainakin merkittävimpiä historian tuntemia rauhanaatteen kehittelijöitä. Näin erityisesti siksi, että useimmat rauhanliikkeiden nykyisistäkin

¹⁾ Fried II s 3

tavoitteista ja toimintatavoista ovat aivan ilmeisesti ammennetut mm muinaisten filosofien hengentuotteista.

A. ERÄITÄ AJATUKSIA RAUHAN SAAVUTTAMISEKSI JA YLLÄPITÄMISEKSI

Ensimmäiset rauhanaatteet ovat kummunneet uskonnollisista lähteistä. Vanhassa Testamentissa juutalaiset profeetat ennustivat ikuisen rauhan aikakautta. Buddha saarnasi noin 500 vuotta eKr niinkään, että "väkivalta ja voima eivät vie totuuteen" ja että "rauhan rikkominen on syntiä".³⁾ Nämä eivät esittäneet kuitenkaan mitään menetelmää, jolla tavoitteeseen, ikuiseen rauhaan, voitaisiin päästä.

Kreikassa, antiikin maailman sotaisesta rakentamistavasta huolimatta, esiintyi puhujia ja runoilijoita, jotka työskentelivät rauhan puolesta, mm Homeros, Euripides, Aristofanes ja Aiskhylos. Stoalaisuuden perustaja Zenon hahmotteli noin vuonna 300 eKr maailmanvaltioita, ja Platon kuvasi noin vuonna 380 eKr eräässä teoksessaan "rauhanvaltio Atlantista".⁴⁾

Jo antiikin Kreikassa tunnettiin sovintotuomioistuin, mutta vain Kreikan sisäisten ristiriitojen selvittämiseksi. Siten mm Argoksen ja Spartan välillä oli vuonna 418 eKr tehty sopimus, jossa oli seuraava kohta: "Jos sopimuskumppaneiden välille syntyy riitaa, on näillä velvollisuus turvautua riippumattoman valtion sovintotuomioon".⁴⁾ Myöhempiä esimerkkejä tämän tyyppisistä sovellutuksista ei ole ennen kuin keskiajalta, jolloin ajatusta kehitettiin esim Italiassa ja Sveitsissä 1200-luvulla. Hansa-liitolla oli vuodesta 1418 alkaen Lyypekissä sovintotuomioistuin, ja 1700-luvulla Rousseau esitti ajatuksen kansainvälisen oikeuden perustamisesta.

Zenonin maailmanvaltioajatus sai 13. vuosisadalla kannattajansa Tuomas Akvinolaisesta, joka esitti pysyvän rauhan takaajaksi paavin maailmanvallan. Dante tarjosi puolestaan teoksessaan "De monarchia" suunnitelman säännönmukaisesta valtioliittoutumasta, jossa kirkon tuli olla keisarivallan alaisena.

³⁾ Nilsson s 7

³⁾ Fried II s 5

⁴⁾ Fried II s 6

Varsin nykyaikainen oli Böhmin kuninkaan Georg von Podiebradin 1400-luvulla tekemä suunnitelma kristittyjen ruhtinaitten väliseksi rauhanliitoksi. Tämän piti olla valtioliitto, jolla olisi pysyvä edustajakongressi, eräänlainen valtioiden välinen parlamentti. Aseiden käyttö sopimuskumppaneiden välillä olisi kielletty. Kaikki keskinäiset riidat selvitettäisiin liitto-oikeudessa. Sotilaallinen voima oli ajateltu ylikansalliseksi ja liiton yhteiseksi omaisuudeksi. Tämä liittoutuma oli kuitenkin suunniteltu paavin odotettuja hyökkäyksiä vastaan, joten se itse asiassa oli tarkoitusperältään sotilasliittoutuma.

Valtioiden liitosta esittivät myöhemmin vielä ennen rauhanliikkeiden muodostumista ajatuksiaan mm Rousseau (valtioiden välinen kongressi ja ylikansallinen sotavoima) ja Immanuel Kant (kahden tai kolmen mahtavimman maan liittoutuma alkuna suurelle liittoutumalle).⁵⁾ Merkitävä oli myös Emeric Crucée'n 1600-luvulla esittämä ajatus kansainväliseen, vapaaseen kauppaan pohjaavasta liittoutumasta, jolla olisi pysyvä kongressi Venetsiassa.⁶⁾

Kirkko oli jo vanhasta ajasta alkaen hyväksynyt tietyt sodat "oikeutettuina"⁷⁾, vaikka ensimmäiset kirkkoisät Kyprianus ja Tertullianus jyrkästi olivatkin vastustaneet aseiden käyttöä.

Montesquieu tosin hyväksyy puolustussodan 1700-luvun alkupuolella ilmestyneissä teoksissaan "Persialaiskirjeitä" ja "Lakien henki", mutta uutta on se, että hän asettaa puolustussodan ankarien lakisääntöjen alaiseksi.⁸⁾

Immanuel Kant tuomitsee vuonna 1795 ilmestyneessä teoksessaan "Ikuiseen rauhaan" vakinaiset armeijat, mutta hyväksyy vapaaehtoisuuden pohjalla ajoittain aseharjoituksiin koottavat joukot, jotka ovat tarkoitettut maan- ja itsepuolustukseen ulkopuolista hyökkääjää vastaan. Kantin mukaan "pysyvä rauha on turvattu, jos maailman tärkeimmillä valtioilla on todellinen edustajayhteisö, jossa niillä, joita sota pahimmin vahingoittaisi, olisi oikeus päättää sodasta ja rauhasta".⁹⁾

Ensimmäinen historian tuntuma sodan laeista puhuja oli Hugo Gro-

⁵⁾ Raumer s 420

⁶⁾ Raumer s 318

⁷⁾ Raumer s 12

⁸⁾ Fried II s 26

⁹⁾ Raumer s 420

tius. Vuonna 1625 ilmestyneessä teoksessaan "Sodan ja rauhan oikeudesta" hän esittää, että sodankäynti on saatettava tiettyjen sääntöjen alaiseksi, jotta sodan tuhoja siten lievennettäisiin. Hän yritti myös saada aikaan eurooppalaista kongressia tätä asiaa selvittämään.

Ensimmäinen järjestynyt liike sotaa vastaan oli Englannissa 17. vuosisadan puolivälissä perustettu kveekarien uskonlahko. Kveekarit taistelivat erittäin radikaalein tavoin sotaa vastaan. He vaativat, että kristittyjen tulisi noudattaa elämäntapaa, joka poistaisi sodan syytkin. Toimintaa johti liikkeen perustaja, suutari George Fox, joka kierteli pasifistisena puhujana Lontoossa ja Englannin maakunnissa. Tästä uskonlahkosta kehittyi Robert Barclayn ja William Pennin työn tuloksena kristillissiveellisen rauhanliikkeen aatteellinen alku.

Seitsenvuotisen sodan päätyttyä vuonna 1763 teki Itävallan valtiokansleri Kaunitz Preussin Wienin lähettiläälle esityksen varustelujen vähentämisestä. Preussi torjui ehdotuksen epäillen sen vilpittömyyttä. Tämä oli yhtäkaikki ensimmäinen yritys saavuttaa voimatasapaino ja sen kautta rauhantilan pysyvyys sekä vähentää varustelujen luomaa taloudellista taakkaa, olivatpa tässä vaikuttimet mitkä tahansa.

B. WIENIN KONGRESSI JA PYHÄ ALLIANSSI

Napoleonin herruuden päätyttyä kokoontuivat Euroopan ruhtinaat ja diplomaatit Wienin kongressiin syyskuussa 1814. Tässä poliittisessa kokouksessa vaikuttivat paljolti 17. ja 18. vuosisadan filosofien ajatukset, joiden vaikutus osittain näkyi tehdyissä päätöksissä. Monet kansainväliset sopimukset kaupan, liikenteen ja diplomaattisen toiminnan aloilla syntyivät kongressin työn tuloksena, samoin päätös siitä, että hyvällä tahdolla ovat myös vaikeat poliittiset kysymykset ratkaistavissa molemminpuolisen ymmärtämyksen avulla. Kongressissa keskusteltiin niin ikään suunnitelmasta rajoittaa sopimusteitse rauhanajan varusteluja. Tämä ei kuitenkaan johtanut tulokseen.

Venäjän, Preussin ja Itävallan hallitsijat solmivat syyskuussa 1815 kristillis-eurooppalaiseksi rauhanliitoksi tarkoitetun liiton, joka tunnetaan nimellä Pyhä allianssi. Se oli asettanut itselleen tehtävän turvata rauha Euroopassa ja koko maailmassakin. Tähän liittoon yhtyivät vähi-

tellen kaikki Euroopan hallitsijat paitsi paavi, Iso-Britannian kuningas ja Turkin sulttaani. Tämä liitto antoi Euroopalle neljä rauhan vuosikymmentä.

Wienin kongressin ja Pyhän allianssin perustamisen vuosi, 1815, on myös rauhanliikkeen syntymävuosi, sillä tuolloin perustettiin ensimmäiset rauhanjärjestöt.

C. RAUHANJÄRJESTÖJEN SYNTY, ORGANISAATIO JA TOIMINTA

Rauhanliike sai varsinaisesti alkunsa Yhdysvalloista, jossa toisistaan riippumatta lyhyen ajan kuluessa perustettiin muutamia rauhanjärjestöjä. Ensimmäinen oli newyorkilaisen kauppiaan David L Dodgen elokuussa 1815 perustama "New York Peace Society". Tätä seurasivat "Ohio Peace Society" ja "Massachusetts Peace Society". Näiden lisäksi perustettiin eri puolille Yhdysvaltoja vielä kolme yhdistystä, kunnes toukokuussa 1828 William Ladd perusti New Yorkissa "American Peace Societyn" yhdyselimeksi kaikille aiemmin perustetuille amerikkalaisille rauhanjärjestöille.

Euroopan ensimmäisen rauhanjärjestön, "Peace Societyn", perustivat huhtikuussa 1816 Lontoossa kveekarit William Allen ja Joseph Price. Yhdistys laajeni nopeasti ja pian sen 11 paikallisyjärjestössä oli parituhatta jäsentä. Yhdistys julkaisi vuodesta 1819 alkaen "Herald of Peace"-nimistä lehteä.

Euroopan mantereelle perustettiin ensimmäinen rauhanyhdistys vuonna 1830. Tämä lontoolaisen kreivi de Sello'in johdolla Sveitsiin, Gêneveen, organisoitu järjestö sai rauhanliikkeen vauhtiin yleensäkin koko manner-Euroopassa.

Perustettujen järjestöjen nimet kuvastivat usein myös niiden toiminnan kenttää:

- Oikeuden avulla rauhaan-yhdistys,
- Naisten rauhan- ja aseistariisuntajärjestö,
- Rauhaa rakastavien lehtimiesten kansainvälinen järjestö.

Vuonna 1892 keskitettiin koko rauhanliikkeen toiminta Berniin perustettuun Vakinaiseen kansainväliseen rauhantointistoon, josta "Elie

Ducommun's'n tarmokkaan johdon alaisuudessa tuli todellinen pasifismin sydänkammio".

Tätä ennen oli virallisella valtiollisella tasolla päästy merkittävään saavutukseen, kun vuonna 1888 oli laskettu perusta parlamenttien väliselle liitolle. Tämä liitto otti ohjelmaansa varsinkin valtioiden keskeisen sovintotuomiomenetelmän kehittämisen, ja sen toimintaa säätelemään perustettiin pysyvä toimisto Berniin vuonna 1892.

Eräänä keskeisenä organisoitumismuotona on rauhanliikkeellä ollut alusta lähtien kongressitoiminta. Vuonna 1843 pidettiin Lontoossa kansainvälinen rauhankongressi, jonka osanottajat olivat enimmältään kveekareita. Ensimmäinen koko rauhanliikkeen käsittänyt kansainvälinen rauhankongressi oli vuonna 1848 Brysselissä. Tämän jälkeen näitä kongresseja pidettiin miltei vuosittain, kunnes toimeenpantiin ensimmäinen maailmanrauhankongressi. Tämä tapahtui Pariisissa kesäkuussa 1889, jolloin noin sata yhdistystä oli edustettuna. Kongressin päätöslauselmista mainittakoon

- valtiosopimuksiin on lisättävä sovintotuomioklausuuli,
- on perustettava pysyvä kansainvälinen tuomioistuin,
- on solmittava pysyviä sovintotuomiosopimuksia.

Kongressissa pantiin myös konfliktintutkimus alulle, jota varten esitettiin kansainvälisen neuvoston muodostamista.

Toisessa maailmanrauhankongressissa Lontoossa vuonna 1890 oli esillä aseidenriisunta sekä toiminta lehdistössä militarismia vastaan.

Maailmanrauhankongresseja pidettiin tämän jälkeen säännöllisesti joka vuosi, samoin kuin parlamenttien välisiä konferensseja, joista ensimmäinen pidettiin vuonna 1889 Pariisissa kymmenen maan ollessa virallisesti edustettuna. Mainittakoon, että myös Suomen valtiopäivät ottivat osaa ensi kerran parlamenttien väliseen konferenssiin Lontoossa vuonna 1906 ja sen jälkeen säännöllisesti.

Rauhanliikkeen aikaansaamaksi voidaan lukea myös tsaari Nikolai II:n aloitteesta koolle kutsuttu Haagin I Rauhankonferenssi vuonna 1899. Tässä 28 valtion edustajien konferenssissa allekirjoitettiin kolme sopimusta¹⁰⁾:

¹⁰⁾ Salis II s 328

- ensimmäiseen sopimukseen sisältyvät maasotaan kohdistuvat määräykset 56 artiklaan kiteytettyinä,
- toinen sopimus laajensi vuonna 1864 tehdyn Genéven sopimuksen koskemaan myös merisotaa ja
- kolmas 60 artiklaa käsittävä sopimus käsitteli sovintotuomio-menettelyn käyttöä valtioiden välisissä riidoissa, mikäli niiden kohteina eivät olleet "elintärkeät edut tai kunniaakysymykset".

Viimemainittu menettely oli kuitenkin vapaaehtoinen. Niinpä toisessa Haagin rauhankonferenssissa vuonna 1907 kävi selvästi ilmi, etteivät suurvallat halunneet alistua tähän menettelyyn sellaisten selkkausten sattuessa, joissa ne katsoivat "elintärkeiden etujensa tai kunniansa olevan kyseessä". Tämä oikeuttanee von Salisin sanomaan rauhanliikkeestä ja rauhankonferensseista historianteoksessaan: "Vielä kauan aikaa kansainvälisen politiikan näyttämöä hallitsivat täysin riippumattomat valtiot, jotka vetosivat väestönsä kansallistunteeseen tai isänmaallisuuteen. Näihin lujasti järjestettyihin ja aseistettuihin mahtitekijöihin verrattuina ei pasifismilla ja kansainvälisyydellä ollut suurtakaan merkitystä."

D. RAUHANLIIKKEEN OLEMUS JA TAVOITE

Alfred Fried määrittelee monien vaiheiden kautta syntyneen rauhanliikkeen varsin monisanaisesti seuraavasti:

"Rauhanliike tahtoo herättää tiedon yhteiskunnan luonnonlaeista riippuvasta organisoitumisprosessista antaakseen ihmiskunnan päästä tietoisien myötävaikutuksen avulla luonnollisen kehityskulun suuntaisesti mahdollisimman nopeasti parhaaseen mahdolliseen työnsä tulokseen."

Fried erottaa myös antimilitarismiin "oikeaoppisesta" pasifismista. "Se on pikemminkin ymmärtämättömien pasifismia, ts. niiden, jotka suuntaavat vastenmielisyytensä lähinnä olevaa (armeijaa) kohtaan eivätkä etäämmällä oleviin syihin. Antimilitaristit ovat ihmisiä, jotka suuntaavat vihansa armeijaan eli nykyisten valtioiden välisten olosuhteiden seuraamusilmiöön eivätkä itse olosuhteisiin."

Suomalaisen professori Felix Iversenin käsityksen mukaan "rauhanliikkeen johtava aate on pasifismi eli ajatus sellaisesta pysyvästä maailmantilasta, missä ei ole sotaa eikä sodanuhkaa. Sotaan ja sotajärjestel-

mään on suhtauduttava tällöin kuten nyt orjuuteen, lainvastaiseen terro-
ritoimintaan tai ruttoon. Tässä kuvatun maailmantilan valmistamiseksi
yksilöllisessä, yhteiskunnallisessa, poliittisessa sekä kansainvälisessä elä-
mässä toimii rauhanliike eli pasifistinen liike kasvat- ja valistustyön
alalla sekä yleisen mielipiteen herättämiseksi ja organisoimiseksi rauhan
puolesta.”

Takeeksi sille, ettei sotatoimiin ryhdytä, vaatii rauhanliike kaikkien
maiden kansallisten sotavoimien hävittämistä asteittaisen aseidenriisun-
nan tietä sekä valtioiden välisiin sopimuksiin perustuvan kansainvälisen
oikeustilan todellisuudeksi tekemistä. ¹¹⁾

Sotilas ei näe pasifismin olemusta kuitenkaan näin yksiselitteisenä.
Kenraaliversti Hans von Seeckt toteaa, että ”pasifismin käsite ulottuu
kokeneen miehen (sodat käyneen sotilaan) itsestään selvästi rauhanrak-
kaudesta aina orjamaiseen katsantokantaan: rauha minkä alistumisen
hinnalla tahansa. Se on niin ollen iskusana, sana ilman selvää sisällystä.”

Niinpä rauhanliike on joutunut tavoitteeseensa pyrkiessään määrit-
telemään asennoitumisensa myös ns oikeutettuun sotaan ja toteamaan,
että ”rauha minkä alistumisen hinnalla tahansa” ei ole rauhanliikkeen
olemuksen mukaista. Asiaa käsiteltiin useissa maailmanrauhankongres-
seissa (Hampurissa v 1897, Rouen’issa v 1903 ja Tukholmassa v 1910) ja
tultiin siihen tulokseen, että jokaisella valtiolla on tietyissä olosuhteissa
oikeus puolustussotaan laillisia oikeuksiaan ja riippumattomuuttaan puo-
lustaakseen.

Rouen’in kongressissa tämä oikeus määritettiin seuraavasti ¹²⁾:

”Kasvaneet kansalliset vaatimukset eivät tee puolustussotaa oikeute-
tuksi, vaan vasta se seikka, että kansakunta, joka puolustussotaan ryh-
tyy, on päättävästi ennen sitä osoittanut alistuvansa ilman rajoituksia
välitysoikeuteen, kun taas vastustaja on kieltäytynyt asian tällaisesta
tutkimisesta ja valinnut väkivallan tien.”

Hyväksytään siis sota hyökkääjää vastaan tietyin edellytyksin. Rau-
hanliike ei ollut tässä suhteessa kuitenkaan yhtenäinen, sillä uskontoon
perustuvat rauhanjärjestöt ja kveekarit eivät hyväksyneet ”oikeutettuja
sotia”. He eivät myöskään hyväksyneet sitä, että itsenäinen maa suhtau-

¹¹⁾ Iversen s 4

¹²⁾ Fried I ss 13—14

tuisi myötämielisesti sortajiaan kohtaan, mutta katsoivat tällöinkin äärimmäiseksi luvalliseksi keinoksi passiivisen vastarinnan ilman aseita.¹³⁾

E. JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Noin 3 000 vuotta vanhasta rauhanaatteesta on vuosien kuluessa lukuisien filosofien, valtiomiesten ja kirkonmiesten kehittämä syn-
tynyt tavoitteiltaan jäsentynyt rauhanliike.

Nyt jo yli 150-vuotias rauhanliike on saanut rauhanaatteelta ne aja-
tukset, keinot, joilla se pyrkii tavoitteeseensa, pysyvään rauhantilaan
maailmassa. Halutaan siis luoda sellainen maailma, missä ei ole sotaa
eikä sodanuhkaa. Tähän puolestaan nähdään seuraavat keinot soveliaiksi:

- sovintotuomioistuin ja valtioiden välinen edustajayhteisö,
- valtioliitto ylikansallisine sotavoimineen sekä kehityksen eräänä
portaina
- aseidenriisunta tai varustelujen vähentäminen ja
- yleisen asevelvollisuuden lakkauttaminen.

Kun on haluttu pysyä realistena, on toisaalta nähty jo rauhanliikkeen
alkuaikoina se, että sodat "vielä tässä maailman tilanteessa ovat ilmeisen
väistämättömiä", ja näin on päädytty tutkimaan myös sodan etiikkaa.
Tuloksena tästä ovat olleet sodan "säännöt" sekä määritelmä oikeute-
tusta sodasta eli puolustussodasta.

Tästä yleisestä linjasta on kuitenkin jo alusta alkaen (kveekarit jopa
1650-luvulta alkaen) poikennut kristillissiveellinen rauhanliike, joka ei
hyväksy sotaa eikä väkivaltaa missään muodossa, ei kenenkään harjoit-
tamana eikä myöskään "säännösteltynä". Rauhanliike on näin ollen jo
alkuajoistaan lähtien ollut hyvin monimuotoista.

On myös syytä todeta se seikka, että valtiot ovat jo 1800-luvun alusta
alkaen olleet kiinnostuneita valtionjohdon tasolla rauhankysymyksistä.
Valitettavasti vain on tehdyillä sopimuksilla ollut enimmäistään silmän-
lumeen leima. Silloin kun on ollut kyse kansallisista eduista, ovat kan-
sainväliset sopimukset jääneet omaan arvoonsa nimenomaan suurval-
tojen kohdalla.

¹³⁾ D. Sivénin haastattelu

II RAUHANLIIKKEET SUOMESSA

A. SUOMALAISEN RAUHANLIIKKEEN ALKUVAIHEET JA KEHITYMINEN ENNEN TOISTA MAAILMANSOTAA

Suomessa päästiin järjestyneeseen rauhantyöhön pohjoismaista viimeiseksi vasta miltei sata vuotta maailman ensimmäisten rauhanjärjestöjen perustamisen jälkeen. Helmikuun 10. päivänä vuonna 1907 perustettiin maamme ensimmäinen rauhanjärjestö. Perustava kokous pidettiin Tampereella, ja järjestön nimeksi tuli Suomen Rauhanliitto. Se ei kuitenkaan saanut työtään käyntiin, sillä vasta vuonna 1909 pidettiin ensimmäinen vuosikokous. Tällöin, keväällä 1909, liittyi Suomen Rauhanliitto kansainväliseen rauhanliikkeeseen Bernin Rauhantoimiston välityksellä. Suomessa jo aikaisemmin ilmestynyt ja pasifistisia kirjoituksia julkaissut "Väinämöinen"-lehti herätettiin henkiin ja siitä tuli Suomen Rauhanliiton julkaisu. Liiton toimintamuotoihin kuuluivat myös esitelmät, sodan vastaisten julkilausumien antaminen, sanomalehtikirjoittelu sekä rauhankirjallisuuden toimittaminen. Jäseniä tässä liitossa oli vain alun toistasataa.

Liiton toiminta päätettiin lakkauttaa vuoden 1913 lopulla, koska kenraalikuvernööri Seyn ei ollut hyväksynyt liiton sääntöjä ja todettiin, ettei niitä tulisi hyväksymäänkään ainakaan lähitulevaisuudessa.

Leo Mechelin perusti vuonna 1910 tilapäisesti toimivaksi Helsingissä Olevain Rauhanaatteen Ystävain Seuran. Seura perustettiin suomalaisen edustajan saamiseksi maailmanrauhankongressiin, koska kongressissa täytyi esiintyä jonkin rauhanyhdistyksen edustajana saadakseen äänioikeuden. Seura vakinaistettiin jo vuoden 1911 tammikuussa, ja sen toimintamuotoihin kuuluivat esitelmät ja keskustelut. Kesällä 1911 oli seurassa 110 jäsentä. Kun seuran puheenjohtaja Leo Mechelin vuonna 1914 kuoli, sammui myös tämän seuran toiminta.

Tohtori Robert Bolt perusti vuonna 1911 Helsinkiin Kansainvälinen Lasten ja Nuorison Rauhanlähetyksen nimisen järjestön. Sen tavoitteena oli aseidenriisunta ja sen toiminta oli pohjaltaan kristillissiveellistä. Ensimmäisen maailmansodan alkaessa lakkasi tämänkin yhdistyksen toiminta.

Viipurin Rauhanliitto aloitti toimintansa 27. 11. 1917 Viipurissa. Yhdistyksen tavoitteena oli mm pakollisen asevelvollisuuden poistaminen ja

yleinen vapaaehtoinen aseidenriisunta sekä pyrkimys siihen, ettei Suomeen enää perustettaisi sotalaitosta. Liitto levitti myös lehtisenä suuren määrän julistustaan, jossa kehoitettiin Suomen kansaa ja eduskuntaa asennoitumaan asevelvollisuuteen kielteisesti. Viipurin Rauhanliiton toiminta lakkasi vapaussodan puhjettua.

Joulukuussa vuonna 1918 syntyi raittiusseura Balderin yhteyteen rauhanyhdistys. Tästä kehittyi Suomen ruotsalainen rauhanliitto, joka muodostettiin 16. 3. 1919. Liiton toimintamuotoina olivat esitelmät ja keskustelut, mutta koska toiminta liittyi kiinteästi Balderin raittiusseuran toimintaan, yhdistys oli alun perin vain ikäänkuin "paperilla".¹⁾

Vuonna 1919 perustivat Mathilda Wrede ja Felix Iversen Sovinnonliitto-nimisen yhdistyksen, Kansainvälisen Sovinnonliiton suomalaiseksi paikallisyhdistykseksi. Vuonna 1920 aloitti puolestaan Suomen Rauhanliitto jälleen toimintansa. Naisten Kansainvälinen Rauhan ja Vapauden Liitto, Suomen Osasto perustettiin maahamme vuonna 1926. Näihin kolmeen viimeainittuun yhdistykseen palataan tuonnempana käsiteltäessä nykyisin maassamme toimivia rauhanjärjestöjä.

Suomen Opettajain Rauhanliitto syntyi vuonna 1931 lähinnä opettajain ja opetustoiminnan piirissä suoritettavaa rauhantyötä järjestämään. Yhdistys liittyi Suomen Rauhanliittoon sen alaosastona ja julkaisi rauhantyötä koskevia artikkeleita "Uudistava Kasvatus- ja opetus työ"-nimisessä Tampereella ilmestyneessä lehdessä. Yhdistyksen toiminta on kuitenkin tyrehtynyt ilmeisesti jo ennen toista maailmansotaa yhdistysrekisterin merkinnöistä päätellen.

Lauri Savola ja Aarne Selinheimo perustivat 22. 2. 1931 Suomen Antimilitaristisen Liiton. Toiminta tähtäsi erityisesti militarismin poistamiseen sekä työhön "rauhanaatteen ja kansainvälisen veljeysaatteen puolesta". Toiminta oli keskeytyksissä sihteerin sairauden vuoksi vuodesta 1936 vuoteen 1939. Tällöin yhdistys liittyi Sodankieltäjien kansainväliseen liittoon (WRI=War Resisters' International) ja otti samalla 9. 3. 1939 nimekseen Sodankieltäjien kansainvälisen liiton Suomen osasto ry. Yhdistyksen toiminta tyrehtyi kuitenkin jo toisen maailmansodan alussa.

Ennen toista maailmansotaa ehdittiin vielä helmikuussa 1939 perus-

¹⁾ D. Sivénin haastattelu

taa Rauhantyön Yhteisjärjestö ry, johon palataan käsiteltäessä nykyisin toimivia rauhanjärjestöjämme.

Toisen maailmansodan syttymiseen mennessä oli siis maassamme aloittanut toimintansa kymmenen rauhanjärjestöä. Näistä useimmat lopettivat kuitenkin toimintansa joko lakkautettuina, kuten väliaikaisesti Suomen Rauhanliitto, tai sodan vuoksi, kuten Kansainvälinen Lasten ja Nuorison Rauhanlähetyksen ja Viipurin Rauhanliitto, tahi perustajajäsenten siirtyessä syrjään, kuten Helsingissä Olevain Rauhanaatteen Ystävien Seura, Suomen Antimilitaristinen Liitto ja ilmeisesti myös Suomen Opettajain Rauhanliitto. Näin jäi perustetuista kymmenestä järjestöstä vain viisi jatkamaan toimintaansa edelleen. Näistäkin yksi toimi lähinnä raittiusyhdistyksenä (Balder). Työnsä keskeyttäneet yhdistykset ehtivät toimia noin 1/2—7 vuotta. Kaikkien, myös toimintansa jatkaneiden yhdistysten työ nojautui varsin suppeaan jäsenistöön (300—400), eikä niillä ollut mainittavaa merkitystä siten, että asianharrastajien piiri maassamme olisi merkittävästi laajentunut.^{*)}

B. NYKYISIN MAASSAMME TOIMIVAT RAUHANJÄRJESTÖT

Maassamme toimi vuosina 1966—1967 yhdeksän varsinaisesti rauhan-työtä tekevää järjestöä. Näistä esitetään seuraavassa niiden perustamisjärjestyksessä perustamiseen liittyviä tekijöitä, toiminnan suuntaviivat ja tavoitteet, sisäinen ja ulospäin suuntautuva organisaatio, jäsenistö sekä keskeisenä seikkana maapuolustukseen omaksuttu kanta. Näiden lisäksi mainitaan eräitä järjestöjä, joiden työ luonteeltaan tai nimensä puolesta liittyy rauhan työhön.

1. Sovinnonliitto ry

Vuonna 1919 perustivat Mathilda Wrede ja Felix Iversen Suomeen Kansainvälisen Sovinnonliiton alaosaston. Osastoa ei rekisteröity ja sen toiminta oli sattumanvaraista useiden vuosikymmenien ajan. Vasta vuonna 1961 se perustettiin virallisesti ja rekisteröitiin samana vuonna.

^{*)} D. Sivéinin haastattelu.

Erik Ewalds, Greta Langenskjöld ja Deryck Sivén olivat Helsingissä 9.3.1961 päivätyin perustamiskirjan allekirjoittajat.

Sovinnonliiton sääntöjen toinen pykälä määrittää yhdistyksen tarkoituksiksi "toimia kristillisessä hengessä yhteisymmärryksen ja sovinnon hyväksi ihmisten kesken riippumatta uskonnollisista, kansallisista, rotu-, kieli-, puolue- tai muista ryhmätarkoituseristä". Yhdistyksen toiminta on varsin vähäistä, eikä sillä ole omaa julkaisutoimintaa. Jäseniä on vain noin kaksikymmentä ja edellytyksenä jäsenyyteen ovat omaksutut kristillissiveelliset periaatteet liiton päämäärien ja toimintatapojen mukaisesti. Yhdistys kuuluu Kansainväliseen Sovinnonliittoon (The International Fellowship of Reconciliation) ja sen toimintaa johtaa seitsemänjäseninen hallitus.

Sovinnonliitto ei hyväksy minkäänlaista sotaa, ja sen jäsenet kieltäytyvät aseellisesta palveluksesta.

2. Suomen Rauhanliitto-YK-yhdistys ry

Suomen Rauhanliitto ry:n perustivat Arvi Grotenfelt, Selma Anttila ja Hymmi Nyssönen 22.11.1920 Helsingissä. Vuonna 1951 muutettiin nimi Suomen Rauhanliitto-YK-yhdistys ry:ksi.

Liiton tarkoituksena on "toimia oikeuteen ja yhteistyöhön perustuvan rauhantahdon luomiseksi aseellisen hengen tilalle sekä myötävaikuttaa sellaisen kansainvälisen oikeustilan vakauttamiseksi, jossa sotaa ei ole". Yhdistys pyrkii toteuttamaan päämääräänsä valistustoiminnalla, lähinnä kirjallisuuden, luentojen ja juhlien muodossa. Sillä on myös vuodesta 1925 alkaen oma, kuusi kertaa vuodessa ilmestyvä lehtensä "Rauhaa Kohti" ja sen Vaasassa toimitettu ruotsinkielinen versio "Frid på Jordan", jonka nimi jatkosodan päätyttyä muutettiin ja on nykyisin "Fredsposten". Edellisen painos on noin 500 kpl ja jälkimmäisen noin 800 kpl.

Yhdistys on kuulunut Yhdistyneiden Kansakuntien Yhdistysten Maailmanliittoon (WFUNA), mutta luovutti vuonna 1955 jäsenyytensä Suomen YK-liitolle, koska vain yksi järjestö kustakin maasta voi kuulua Maailmanliittoon sen täysivaltaisena jäsenenä. Rauhanliitto liittyi samalla Suomen YK-liittoon.*) Rauhanliiton toimintaa johtaa kymmen-

---

*) F. Iversénin haastattelu ja Iversén s 14

jäseninen keskushallitus ja liitolla oli vuonna 1934 kaksikymmentä paikallisosastoa. Nyt niitä on yksitoista: Helsingin, Munsalan, Närpiön, Tampereen, Turun ja Vaasan osastot, ruotsinkielinen Svenska Fredsvänner i Helsingfors sekä vain "paperilla" olevat Karjaan, Karkkilan, Lappeenrannan ja Mikkelin osastot. Jäseniä on kaikkiaan 500—700, joista suurin osa Etelä-Pohjanmaan osastoissa.

Suomen Rauhanliitto ei hyväksy minkäänlaista sotaa, mutta se ei kuitenkaan vaadi kieltäytymistä aseellisesta palveluksesta. Yhdistys ajaa aseidenriisunta-asiaa yleensä, mutta ei ole ottanut kantaa yksipuoliseen aseidenriisuntaan eikä yleensäkään siihen, miten aseidenriisunta olisi toteutettava. Eräissä julkilausumissa pidetään sotaa mielisairautena ja sotalaitoksia sekä sotilaita erityisen vaarallisina mielisairaina, jotka olisi erotettava julkisesta elämästä.⁴⁾ Kampanoissa on todettavissa kuitenkin selvä yksipuolisuus, sillä syytökset kohdistuvat miltei yksinomaan lännen ja erityisesti Yhdysvaltain sotalaitoksiin ja sotilaspolitiikkaan.

3. Naisten Kansainvälinen Rauhan ja Vapauden Liitto, Suomen Osasto ry

Naisten Kansainvälisen Rauhan ja Vapauden Liitto, Suomen Osasto ry perustettiin 28. 11. 1926 Helsingissä. Perustavan kokouksen pöytäkirjan allekirjoittajina olivat Maikki Friberg, Märta Schultz-Cajander ja Hymmi Nyssönen. Järjestön tarkoituksena sen sääntöjen mukaan on "koota Suomen naisia työskentelemään kansainvälisen liiton ohjelman mukaisesti kansojen pysyvän rauhan ja vapauden, etuvasakohtien rauhanomaisen ratkaisun, yleisen aseistariisunnan sekä sivistyksellisellä, valtiollisella, yhteiskunnallisella ja taloudellisella alalla tapahtuvan kansainvälisen yhteistyön puolesta".

Järjestöllä ei ole omaa julkaisutoimintaa. Kokouksia pyritään pitämään kerran kuukaudessa.

Järjestö kuuluu nimensä mukaisesti kansainväliseen liittoon, Women's International League for Peace and Freedom, tämän alaosastona. Suomen osaston toimintaa johtaa yhdeksänjäseninen keskushallitus. Osastolla on

⁴⁾ Rauhaa kohti, heinäkuu 1966

kolme alaosastoa, joista kaksi Helsingissä ja yksi Turussa. Helsingissä toimivat Helsingin Rauhan naiset ry ja Internationella Fredskvinnor-Kansainväliset Rauhan naiset ry. Turussa toimii IKFF Abo gruppen rf.

Jäseniä oli Suomen osastossa vuonna 1965 kaikkiaan 118. Jäsenistö on varsin korkeaikäistä ja jäsenmäärä on laskenut vuosittain. Puolueilla ei ole osuutta osaston työhön ja se on poliittisesti riippumaton.

Osasto on kansainvälisen liiton sääntöjen mukaisesti ottanut aseidenriisuntaan kannan, jonka mukaan se ei kannata yksipuolista aseidenriisuntaa, mutta sensijaan neuvotteluteitse toteutettavaa yht'aikaista ja yleistä aseidenriisuntaa. Osasto ei hyväksy yksipuolisiin aloitteisiin tähtäävää radikaalipasifismia, ja se tukee erityisesti YK:n toimintaa siten, että tämä kykenisi selvittämään kansainväliset konfliktit ja ehkäisemään sodan ennakoita. Järjestö ei ole määrittänyt kantaansa ns puolustussotaan.⁵⁾

4. Rauhantyon Yhteisjärjestö ry

Rauhantyon Yhteisjärjestö ry perustettiin 28.2.1939 Helsingissä. Perustamisasiakirjan allekirjoittajayhdistyksinä olivat Suomen Sosiaalidemokraattinen Raittäiliitto, Suomen Rauhaliitto sekä Naisten Kansainvälinen Rauhan ja Vapauden Liitto, Suomen Osasto.

Järjestön tarkoituksena "on toimia rauhan ja yhteisymmärryksen hyväksi työskentelevien yhdistysten yhteenliittymänä ja aikaansaada siihen liittyneiden yhdistysten kesken tehokasta käytännöllistä yhteistyötä rauhan hyväksi". Vuonna 1956 uusituissa järjestön säännöissä on toimintamuodot määritelty siten, että suomalaisten rauhantyonjärjestöjen työ voitaisiin koordinoita. Toiminta rajoittuu kuitenkin tällä erää lähinnä kokouksiin, joita vuosittain pidetään kaksi: vuosikokous ja syyskokous. Yhteisjärjestöllä ei ole omaa julkaisutoimintaa. Se käyttää tässä mielessä lähinnä "Rauhaa Kohti"- ja "Fredsposten"-julkaisuja hyväkseen.

Järjestö ei kuulu mihinkään kansalliseen tai kansainväliseen liittoon. Järjestön toimintaa johtaa kuusijäseninen hallitus.

Yhteisjärjestön jäseniä olivat vuonna 1966

⁵⁾ A Rantasen haastattelu

- Suomen Rauhanliitto-YK-yhdistys ry
- Naisten Kansainvälinen Rauhan ja Vapauden Liitto, Suomen Osasto ry
- Sodanvastustajat Suomessa ry
- Suomi-Neuvostoliitto-Seura ry
- Suomen Naisten Demokraattinen Liitto ry
- Raittiusyhdistys Koitto ry
- Akateeminen Sosialistiseura ry

Helsingin Sadankomiteayhdistys on myös tehnyt päätöksen liittymisestäään yhteisjärjestöön. *)

Yhteisjärjestöllä ei ole omaa kantaa rauhantyöhön liittyviin erilaisiin kysymyksiin vaan se toimii luonteensa mukaisesti lähinnä välittävänä elimenä, joskin jäsenjärjestöistä voidaan arvella sen edustavan osittain poliittisesti värittyä, vasemmistolaista suuntausta.

5. Suomen Rauhanpuolustajat ry

Toukokuun 18. vuonna 1949 perustettiin Helsingissä Suomen Rauhanpuolustajat ry. Perustavan kokouksen pöytäkirjan allekirjoittajina olivat Väinö Meltti, Felix Iversén ja Mirjam (Vire)-Tuominen.

Järjestön tarkoituksena on "työskennellä rauhan säilyttämiseksi sekä vastustaa kaikkea hyökkäystoimintaa, sotapropagandaa ja uuden maailmansodan valmistelua". Päätehtävänä nähdään laajan, koko maapallon käsittävän rauhanliikkeen aikaansaaminen ja tässä työssä myötävaikuttaminen. Toimintamuotoihin kuuluvat kokoukset, julkiset tilaisuudet, erilaisten rauhanasiaa käsittelevien kirjasien ja pamflettien julkaiseminen. Järjestöllä on myös oma kuusi kertaa vuodessa ilmestyvä lehensä "Rauhan Puolesta", jonka painos on yli 10 000 kpl.

Yhdistys kuuluu Maailman Rauhanneuvostoon, jonka toimeksiannosta se perustettiin. Maailman Rauhanneuvoston perustamaan rinnakkaisjärjestöön, Wienissä toimivaan Kansainväliseen Rauhaninstituuttiin, on Rauhanpuolustajilla niinkään kiinteä yhteys. Todettakoon, että Pariisissa vuoden 1949 huhtikuussa perustettu Maailman Rauhanneuvosto toimii Polityron, Komininformin ja Agitpropin (NL:n Kommunistisen puo-

*) K Suomelan haastattelu

luen Keskuskomitean propaganda- ja kiihotusosaston) rinnalla valtiojohtoisena, Neuvostoliiton säätelemänä, nimenomaan itäblokin piirissä työskentelevänä elimenä.¹⁾ Sillä on 450 jäsentä yhteensä noin 90:stä maasta. Suomesta olivat jäseninä vuosina 1966—1967

- O Saarinen, edustaen Suomen Rauhanpuolustajia sekä ammattiyhdistysliikettä,
- F Iversén, edustaen pasifistisia yhdistyksiä,
- G von Bonsdorff, edustaen edellisten lisäksi myös Suomi-Neuvostoliitto-Seuraa sekä yksityisinä jäseninä
- M Vire-Tuominen ja
- V Svinhufvud.

Koska Rauhanneuvoston toiminta oleellisesti on samaa kuin Suomen Rauhanpuolustajain toiminta, on syytä myös tässä yhteydessä mainita neuvoston tarvittaessa järjestämät maailmanrauhankongressit. Näistä on kaksi toimeenpantu Helsingissä, vuosina 1955 ja 1965. Kaikkiaan on näitä kongresseja järjestetty kuusi kertaa.

Maailman Rauhanneuvoston ja Kansainvälisen Rauhaninstituutin ulkopuolella Rauhanpuolustajat ei kuulu mihinkään muuhun organisaatioon. Yhteistoimintaa Suomen-YK-liiton kanssa on sikäli, että järjestö on YK-liiton postituslistalla saaden täten kaiken YK-liiton piirissä tuotetun materiaalin.

Järjestön toimintaa johtaa keskustoimikunta, jonka vahvuus vaihtelee 22—32 jäseneen. Keskustoimikunnassa on alajärjestöjen edustajien lisäksi yksityisiäkin henkilöitä. Yhdistys toimii keskusjärjestönä ja sen jäsenistö koostuu yksinomaan erilaisista järjestöistä. Rauhanpuolustajilla on omia maakunnalliselle pohjalle perustettuja alaosastoja kaikkiaan 20. Näiden toiminta-alueet noudattelevat läänijakoa siten, että tiheään-asutuissa lääneissä on useampia alaosastoja. Kullakin alaosastolla on oma keskustoimikuntansa, jonka kokoonpano on samantapainen kuin keskusjärjestön keskustoimikunnankin.

Maakunnallisten alaosastojen kautta kuuluu keskusjärjestöön noin 200 erilaista järjestöä ja yhdistystä. Näistä on ammatillisia järjestöjä noin 80, urheilujärjestöjä yli 60, osuustoimintajärjestöjä noin 20 sekä erilaisia nuoriso- ja naisjärjestöjä noin 30. Sosialidemokraattisen Opiske-

¹⁾ Psykologiskt försvar, s 41

levan Nuorison Keskusliitto (SONK) kuuluu myös keskusjärjestöön samoin kuin puolueista Suomen Kansan Demokraattinen Liitto (SKDL), Työväestön ja Pienviljelijäin Sosiaalidemokraattinen Liitto (TPSL) sekä Keskustapuolue (KeskP). Järjestöllä on siten jäsenistönsäkin puolesta varsin voimakas vasemmistolainen leima. Todettakoon, että Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue ei ole liittynyt tähän keskusyhdistykseen. Vuoden 1966 puoluekokouksessa käsiteltiin mm tätä liittymiskysymystä. Puoluekokous totesi, että sosiaalidemokraattinen puolue on jo itsessään rauhanjärjestö, eikä sillä ole aihetta liittyä jäseneksi sellaisiin järjestöihin, joita se ei itse ole ollut perustamassa.⁸⁾ (Vrt Zimmerwald-liike)

Suomen Rauhanpuolustajat kannattaa yleistä, samanaikaista, valvonnalaista ja täydellistä aseidenriisuntaa. Ohjelmassa ei ole yksipuolista aseidenriisuntaa eikä pyrkimystä aseettomaan palvelukseen. Järjestö katsoo, että aseellinen taistelu kansallisen riippumattomuuden puolesta on täysin oikeutettua. Sota hyväksytään siis puolustussotana.

6. Rauhantyön Tuki ry

Suomen Rauhanpuolustajat ry:tä taloudellisesti tukemaan perustettiin 20.2.1956 Helsingissä Rauhantyön Tuki ry. Perustamisasiakirjan allekirjoittajina olivat Sulo Aaltonen, Kristina von Gerich, Paul Korhonen, Saara Lähti, Artturi Pikala, Kosti Ranta, Vilhelm Riihinen ja Armas Tolsa.

Yhdistyksen tarkoituksena on "edistää ja tukea rauhan hyväksi tapahtuvaa toimintaa". Käytännössä yhdistys kuitenkin on Suomen Rauhanpuolustajat ry:n rinnakkaisjärjestö, jonka tehtävänä on tukea taloudellisesti tämän toimintaa. Rauhantyön Tuki ei siten ole aatteellinen yhdistys vaan pelkästään taloudellinen apujärjestö.

Yhdistyksen toimintaa johtaa hallitus, johon kuuluu 7—15 jäsentä. Yhdistys koostuu ilman alaorganisaatiota yksityisistä jäsenistä, joita on noin 10 000. Yhteydenpito jäseniin tapahtuu Suomen Rauhanpuolustajat ry:n "Rauhan Puolesta"-lehden välityksellä. Lehden painos yli 10 000 kpl selittyy tästä seikasta.

⁸⁾ Uusi Suomi 2.12.1966, s 2

7. Sodanvastustajat Suomessa ry

Sodanvastustajat Suomessa ry perustettiin Helsingissä 29. 6. 1958. Perustamisasiakirjan allekirjoittajina olivat Deryck Sívén, Synnöve Sívén ja Viljo Turpeinen.

Yhdistys perustettiin rauhanjärjestöjen kansainvälisen kanssakäymisen mahdollistamiseksi, kun Suomen Rauhanliitto-YK-yhdistys oli menettänyt jäsenyytensä Yhdistyneiden Kansakuntien Yhdistysten Maa-ilmanliitossa vuonna 1955.

Yhdistyksen tarkoituksena on "edistää pysyvää rauhantilaa niin kansojen keskuudessa kuin niiden välillä ja taistella kaikkialla sotaa vastaan". Yhdistyksen jokaisen jäsenen on allekirjoitettava yhdistyksen yhteinen julistus, joka kuuluu seuraavasti: "Sota on rikos ihmiskuntaa kohtaan. Sen vuoksi olen päättänyt olla tukematta minkäänlaista sotaa sekä työskennellä sodan kaikkien syiden poistamiseksi."

Toiminta keskittyy yksinomaan kokouksiin ja keskustelutilaisuuksiin, joita järjestetään satunnaisesti. Omaa julkaisu-toimintaa ei ole, vaan tukeudutaan Suomen Rauhanliiton julkaisuihin "Rauhaa Kohti" ja "Fredsposten".

Yhdistys on Sodanvastustajien Kansainvälisen Liiton (War Resisters' International, WRI) Suomen osasto. Yhdistyksen toimintaa johtaa kuusi-jäseninen johtokunta. Mitään alaorganisaatiota ei järjestöllä ole, koska jäseniäkin on vain 66 (v 1966) ja nekin eri puolilla maata.

Yhdistys on poliittisesti riippumaton, luonteeltaan idealistinen mutta ei kristillissiveellinen, sillä sen jäsenistöön kuuluu myös ateisteja. Se ei hyväksy minkäänlaista sotaa, kuten jäseniksi liittyviltä vaadittavassa kirjallisessa lupauksessakin todetaan. Tällä hetkellä on yhdistyksen erityisenä pyrkimyksenä saada aseetonta palvelusta koskeva laki myös sotatilan aikana voimassaolevaksi *).

8. Sadankomiteat

a. Helsingin Sadankomiteayhdistys ry

Sattumalta Hiroshiman pommin vuosipäiväksi osui Helsingin Sadankomiteayhdistys ry:n perustaminen 6. 8. 1963 Helsingissä. ¹⁰⁾ Perustamis-

*) D Sivenin haastattelu

¹⁰⁾ K Suomelan haastattelu (Yhdistysrekisterissä on perustamisasiakirjan pvm erheellisesti 5. 9. 1963)

asiakirjan allekirjoittajina olivat Pentti Järvinen, Pekka Peltola ja Kalevi Suomela.

Sadankomitea muodostettiin erityisesti opiskelevan nuorison ja yleensäkin nuorison aktivoimiseksi rauhantyöhön. Tässä mielessä säännötkin laadittiin siten, että toiminnan tavoitteet on selväpiirteisesti yksilöity vastakohtana muiden rauhanjärjestöjemme tavoitepykälien varsin pyöreille sanonnoille. Niinpä sääntöjen toisen pykälän mukaan yhdistyksen tarkoituksena on toimia pysyvän rauhantilan luomiseksi maailmaan mm seuraavin tavoin:

- herättämällä yleinen mielipide havaitsemaan asevarusteluun, erityisesti ydinaseiden valmistukseen, kokeiluun, varastointiin ja käyttöön liittyvä ihmiskunnan tuhon vaara,
- vastustamalla asevarustelua sen kaikissa muodoissa sekä työskentelemällä lain sallimissa puitteissa erityisesti pakolliseen asevelvollisuuteen perustuvien armeijoiden lakkauttamiseksi,
- kannattamalla yksipuolista aseistariisuntaa."

Tavoitteidensa saavuttamiseksi yhdistys on järjestänyt runsaasti keskustelutilaisuuksia, mielenosoituksia, tendenssimäisiä näyttelyitä ja elokuvatilaisuuksia sekä vuodesta 1964 alkaen "itsenäisyyspäivän matinean" Helsingissä. Osanottajia näissä tilaisuuksissa on ollut muutamasta kymmenestä muutama sataan. ¹¹⁾ Näiden lisäksi on mainittava myös yhdistyksen vuoden 1965 kutsuntojen yhteydessä Helsingissä jakamat lentolehtiset, joissa kehoitettiin aseettomaan palvelukseen ja annettiin menettelyohjeita. Yleistä asevelvollisuutta vastustaakseen on yhdistys järjestänyt myös sotilaspassin polttamistilaisuuden Helsingissä 15.5.1967, tosin laihalla tuloksella; vain neljä passia tuhottiin. Helsingin Sadankomitea on julkaissut vuoden 1964 alusta alkaen yhdeksän kertaa vuodessa ilmestyvää, monistettua "Sadankomiteatiedotetta", jonka painos vuoden 1965 alussa oli 900 kpl ja vuoden 1966 lopussa 1500 kpl. Vuoden 1966 alkupuolella ilmestyi sadankomitealaisuutta esittelevä 128-sivuinen pamfletti "Ydinasioita". Sen on toimittanut erityisesti lääkäreitä aseellisesta palveluksesta kieltäytymiseen kiihottava lääketieteen lisensiaatti Ilkka Taipale.

Yhdistys on ICDP:n (International Confederation for Disarmament

¹¹⁾ Sadankomiteatiedote n:ot v:sta 1964

and Peace) jäsen, vaikkakaan ei taloudellisten vaikeuksiensa vuoksi ole kyennyt maksamaan jäsenmaksuaan. Yhdistys kuuluu myös Suomen YK-liittoon. Mitään jäsenyysyhteyttä englantilaiseen "Committee of 100:iin" ei sen sijaan ole.

b. Muut Sadankomiteat ja Sadankomitea-liitto

Helsingin esimerkkiä noudattaen on vastaavia yhdistyksiä perustettu myös eräille muille paikkakunnille:

- Tampereen Sadankomiteayhdistys ry perustettiin 22.3.1964 Tampereella
- Porin Sadankomiteayhdistys, joka on rekisteröimätön, perustettiin 20.9.1964 Porissa,
- Turun Sadankomiteayhdistys ry perustettiin 3.5.1965 Turussa,
- Lappeenrannan Sadankomiteayhdistys ry perustettiin 25.5.1965 Lappeenrannassa ja
- Jyväskylän Sadankomiteayhdistys ry perustettiin 14.10.1966 Jyväskylässä.

Näin on kaikilla muilla korkeakoulupaikkakunnilla Sadankomitea paitsi Oulussa. Toiminnan päämäärät sekä toimintamuodot noudattavat näillä Helsingin yhdistyksen suuntaviivoja, sillä säännötkin ovat miltei sanatakkasti kaikilla samat. Erillistä julkaisutoimintaa ei ole, vaan Helsingin yhdistyksen julkaisemaan Sadankomiteatiedotteeseen ovat myös myöhemmin perustetut yhdistykset tukeutuneet.

Organisatorisesti ja ideologisesti on Helsingin yhdistyksellä ollut joh-toasema sadankomiteoitien piirissä, vaikka tätä ei ole muodollisesti mis-sään yhteydessä määritetty. Tämän järjestöllisen puutteen poistamiseksi perustettiin 24.4.1966 Tampereella Suomen Sadankomitea-liitto, jonka kotipaikka on Helsinki. Tämän 7.12.1966 rekisteröidyn keskusjärjestön tehtävänä on alayhdistysten toiminnan koordinointi neuvoa-antavana eli-menä sekä ulkomaisten yhteyksien hoito. Liittoon ovat kaikki sadan-komiteayhdistykset liittyneet jäseniksi ja se on saanut Helsingin yhdis-tyksen luovuttamat Suomen YK-liiton ja ICDP:n jäsenyydet. Liiton "Ydin"-niminen julkaisu, jonka ensimmäinen numero (näytenumero) ilmestyi marraskuussa 1966, korvaa Sadankomiteatiedotteen. Ydin tulee ilmestymään 2 000 kappaleen painoksena kymmenen kertaa vuodessa.

c. Jäsenistö

Sadankomiteoissa on kaikkiaan vajaat tuhat jäsentä. Nämä jakautuvat eri yhdistyksien osalle (vv 1966—1967) siten, että Helsingissä on noin 600, Turussa ja Tampereella kummassakin vajaat 100, Lappeenrannassa ja Jyväskylässä muutama kymmenen sekä Porissa noin 30.¹⁵⁾

Yhdistykset ilmoittavat olevansa toiminnassaan puolueettomia. Useimmat jäsenet ovatkin puolueisiin kuulumattomia, mikä sinänsä ei ole luonnollisestikaan merkki puolueettomuudesta. Puolueisiin kuuluvista muodostanevat suurimman ryhmän eri vivahteiset sosiaalidemokraatit, sen jälkeen suuruusjärjestyksessä kansandemokraatit, keskusta-puoluelaiset sekä muut porvarilliset puolueet. Porvarillisten puolueiden jäseniä on hyvin vähän.

d. Suhde maanpuolustukseen

Sadankomiteain säännöissä on suhde maanpuolustukseen määritetty jo varsin selvästi ja yksityiskohtaisestikin: vastustetaan asevarustelua ja yleistä asevelvollisuutta sekä kannatetaan yksipuolista aseidenriisuntaa.

"Sadankomitea ei voi hyväksyä ainoatakaan sotaa, ei mitään rauhaa vaarantavaa toimenpidettä olipa sen motiivi mikä tahansa, tai esittäjä kuka tahansa." Näin siis sadankomitea ei tunne eikä hyväksy ns puolustussotaakaan. Toisaalta se hyväksyy kuitenkin aseellisen toiminnan YK:n rauhanturvajoukkojen taholta: "Sadankomitea katsoo, että maailmanpoliisilla on toistaiseksi oikeus turvautua väkivaltaan tai uhata sillä, koska on ilmeistä, että maailmanrauhan säilymiselle se on olennaisen tärkeää."¹⁶⁾ Säännöt ja nämä "Ydinasioita"-teoksesta lainatut lauseet ovat kuitenkin keskenään ristiriidassa, sillä eihän määritetä mitkä ovat esim rauhaa vaarantavia toimenpiteitä. Voidaan mm sanoa, että Sadankomiteain tavoittelema yksipuolinen aseidenriisunta on mitä suurimmassa määrin rauhaa vaarantava toimenpide, jolloin siis sadankomiteat eivät voisi hyväksyä itseäänkään. Sadankomiteat tuomitsevat niinkään kaikki sodat, mutta pitävät sotaa tai sillä uhkaamista YK:lle soveliaana ja jopa maailmanrauhalle olennaisen tärkeänä. Tälle epäloogisuudelle

¹⁵⁾ K Suomelan haastattelu

¹⁶⁾ Ydinasioita, s 111

lienee selityksenä se, että toiminnan alkuvaiheessa asetettiin säännöissä tavoitteeksi yksipuolinen aseidenriisunta ottamatta kantaa väkivallan käyttöön ja ymmärtämättä sen käytön mahdollisuuksia. Kun yksipuolisen aseidenriisunnan vaarat ehkä havaittiin, haluttiin se kaikesta huolimatta pitää sääntöjen eräänä tavoitekohtana. Niinpä aseistariisutun maan turvaksi keksittiin YK:n rauhanturvajoukot, jotka tällöin itse asiassa joutuisivat suorittamaan aseistariisutun maan puolustusvoimain tehtävät ja käymään siis puolustussotaa. Näin tulkituna sadankomitea hyväksyy puolustussodan, mutta vain YK:n rauhanturvajoukkojen käymänä.

Yksipuolisen aseidenriisunnan ajatus esiintyy vielä 30. 6. 1967 puolustusministeri S Suorttaselle luovutetussa Helsingin Sadankomiteayhdistyksen puolustuspoliittisessa puheenvuorossa. Asiakirjassa todetaan nyt kuitenkin aiemmista näkökannoista poiketen, että yksipuolinen aseidenriisunta on vielä liian tutkimaton ja että se ei voi olla mikään erillisratkaisu vaan sen tulee tapahtua yleisten turvallisuusjärjestelyjen yhteydessä ja niitä edistään.

Merkityksellistä tässä puheenvuorossa on sen varsin maltillinen ja tutkivakin henki sekä pyrkimys esittää maanpuolustuskeskustelumme eräitä puolustuspolitiikkamme vaihtoehtoja samalla kun valtiovallalta vaaditaan selvää puolustuspoliittista ohjelmaa.

9. Kansainvälinen Rauhantuki ry

Maailman rauhanneuvoston aloitteesta ¹⁴⁾ perustettiin 22. 2. 1966 Helsingissä Kansainvälinen Rauhantuki ry. Perustamisasiakirjan allekirjoittajina olivat mm Veikko E Svinhufvud ja Mirjam Vire-Tuominen.

Yhdistys on perustettu nimenomaan taloudellisen tuen hankkimiseksi rauhantyölle sekä toteuttamaan eri järjestöjen yhteistoimintaa erityisesti kansainvälisellä tasolla. Niinpä sen jäsenistöstäkin enemmän kuin kolmannes voi olla ulkomaalaisia, josta syystä yhdistyksen on ollut saatava perustamiseensa valtioneuvoston lupa. Lisäksi jäsenluettelo on vuosittain jätettävä sisäasiainministeriön tarkastettavaksi.

Koska järjestö on näin nuori ei sen toiminta ole vielä vuoden 1966

¹⁴⁾ M Vire-Tuominen haastattelu ja säännöt

loppuun mennessä päässyt käynnistymään. Mielenkiintoisena seikkana voidaan kuitenkin todeta, että Veikko Svinhufvud ja Mirjam Vire-Tuominen ovat samoissa tehtävissä sekä tässä yhdistyksessä että Suomen Rauhanpuolustajat ry:ssä, edellinen puheenjohtajana ja jälkimmäinen sihteerinä.

10. Eräitä muita rauhanjärjestöjä

Edellä esitettyjen itsensä rauhanjärjestöiksi lukevien lisäksi on maassamme vielä eräitä yhdistyksiä, jotka nimensä tai muun rauhantyöhön liittyvän toimintansa vuoksi on paikallaan tässä yhteydessä lyhyesti tuoda esille.

Vanhin näistä on vuonna 1906 perustettu ja 26.6.1916 nykyisen nimensä saanut Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry. Yhdistyksen tarkoituksena on "elvyttää kristillistä uskonelämää sekä yleensä edistää kristillissiveellisten elämäntapojen, kansanraittiuuden ja isänmaallisen mielen vakiinnuttamista kansan keskuudessa". Yhdistystä ei näin ollen voida rinnastaa muihin tässä käsiteltyihin järjestöihin erityisesti sen tavoitteena olevan "isänmaallisen mielen vakiinnuttamisen" vuoksi. Yhdistys onkin otettu esille vain nimensä takia ja siksi, että se esiintyy myöhemmin käsiteltävässä mielipidetutkimuksessa tietynlaisena tarkistussuureena tutkittaessa rauhanjärjestöjen yleistä tuntemusta sekä käsityksiä niiden poliittisesta väristä. Todettakoon kuitenkin yhdistyksen laajuudesta, että sillä vuonna 1953 oli 238 rekisteröityä alayhdistystä.¹⁵⁾

Puolueettominta ja laajinta rauhanjärjestöä edustaa 3.2.1955 rekisteröity Kansalaisjärjestöjen YK-liitto, jonka nimi vuonna 1959 muutettiin Suomen YK-liitto ry:ksi. Sääntöjensä mukaan sen tarkoituksena on "edistää kansainvälistä yhteisymmärrystä ja kansojen rauhanomaista yhteistoimintaa sekä erityisesti tehdä tunnetuksi Yhdistyneiden Kansakuntien järjestön päämääriä ja toimintaa". Yhdistys ei kuitenkaan ole varsinainen rauhanjärjestö siinä mielessä kuin tässä työssä on edellytetty, ja koska sen toiminta kuuluu YK:n piiriin, ei sitä tässä yhteydessä myöskään laajemmin käsitellä. Yhdistys esiintyy mielipidetutkimuksessa samoista syistä kuin Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistyskin.

¹⁵⁾ Vainiot vaalenevat, s 90

Eräänlainen "salaseura" rauhanyhdistysten joukossa on 6.12.1959 perustettu Sodan- ja Fasismiin vastainen Työ ry. Salaseurana sitä voidaan pitää siksi, että jäseniksi sen sääntöjen mukaan pääsevät vain "sodan- ja fasisminvastaisen tai siihen liittyvän toimintansa johdosta vainon kohteena olleet Suomen kansalaiset" tai näiden lähiomaiset. Yhdistyksen tarkoituksena on koota jäsenikseen edellämainitut vaatimukset täyttäviä henkilöitä sekä "toimia taantumuksellisia, demokratianvastaisia ja sotaa ihannoivia pyrkimyksiä vastaan kansanvallan lujittamiseksi ja laajentamiseksi maassamme". Omalaatuisen jäsenistönä ja tarkoituksensa vuoksi ei yhdistystä voida pitää varsinaisena rauhanjärjestönä, eikä pikemminkin taistelujärjestönä. Se on mainittava kuitenkin siksi, että tästä voidaan todeta eräs lisäpiirre siihen monimuotoisuuteen mikä "sodanvastaisessa ja rauhan puolesta tapahtuvassa työssä" vallitsee.

C. JOHTOPAATOKSIA

Kansainvälisesti katsoen on rauhanliike maassamme hyvin nuori. Kestihän miltei sata vuotta ennen kuin maailman ensimmäinen rauhanyhdistys sai aatteellisen kannattajajärjestönsä maassamme. Siitäkin voidaan todeta, että rauhanliike kokonaisuutena oli Suomessa erittäin vaatimatonta ennen toista maailmansotaa. Sodan syttyessä oli maassamme toiminnassa neljä yhdistystä, joiden yhteenlaskettu jäsenmäärä oli varsin suppea, ehkä kolmen- ja neljänsadan välillä.

Rauhanliike onkin laajentunut maassamme vasta toisen maailmansodan jälkeen. Yhdistysten lukumäärä on noussut neljästä yhdeksään samalla kun toiminta on aktivoitunut ja kohdistunut erityisesti nuoriin. Tämä on tapahtunut nimenomaan Suomen Rauhanpuolustajain sekä sadankomiteain työn ansiosta.

Jäseniä varsinaisissa rauhanjärjestöissä oli vuonna 1967 yhteensä vajaat 12 000, joista suurin osa eli noin 10 000 kuuluu Rauhantyön Tukeen. Tämän lisäksi on mukaan laskettava vaikeasti arvioitava Suomen Rauhanpuolustajat ry:n jäsenistö, joka suurten jäsenjärjestöjen ansiosta lukumääräisesti nousee muutamaan sataantuhanteen. Tämän laatuinen jäsenyys on tosin mitä suurimmassa määrin löysää yksilön kohdalta, mutta tietty vaikutuksensa voidaan organisaation kautta jae-

tulla propaganda-aineistolla kuitenkin katsoa olevan. Jäsenmäärä ei kuitenkaan ole ratkaiseva. Merkittävää on se, että rauhanjärjestöjen jäsenet ovat aktiivisia kirjoittajia, keskustelijoita sekä järjestöhenkilöitä. Niinpä mm Teinilehden, Ylioppilaslehden sekä Teiniliiton ja Helsingin Yliopiston Ylioppilaskunnan useat vaikuttajayksilöt (vv 1966—1967) ovat sadankomitealaisia.¹⁶⁾ Jäsenet ovat myös suurelta osalta kirjallisuuden, sävel- ja kuvaamataiteen, teatterin sekä radion ja television palveluksessa olevia henkilöitä, joiden vaikutus omalla sektorillaan voi paisua erittäin laajaksi.

Poliittisen riippumattomuuden pitäisi luonnollisestikin olla ensimmäinen edellytys tasapuoliselle rauhantyölle. Useimmat rauhanjärjestöistämme julistavatkin olevansa puolueettomia. Selvästi poliittisesti väritettyjä ovat sensijaan Suomen Rauhanpuolustajat ry, Rauhantöiden Tukiryhmä ry ja Kansainvälinen Rauhantuki ry, jotka ovat Maailman Rauhanneuvoston alaisia organisaatioita. Rauhanpuolustajat ry:n toiminnan jyrkkyyttä ovat muiden maiden vastaaviin järjestöihin verrattuna lieventäneet muutamat puolueettomat idealistit, jotka ovat yhdistyksen eräillä johtavilla paikoilla.¹⁷⁾ Kristillissiveellistä linjaa toiminnassaan edustaa vain Sovinnonliitto ry, joka vaatii jokaiselta jäseneltäänkin omaksuttuja kristillissiveellisiä periaatteita.

Poliittisesti puolueettomiksi ja toiminnassaan idealistisiksi voidaan mainita Sodanvastustajat Suomessa ry, Naisten Kansainvälinen Rauhan ja Vapauden Liitto, Suomen Osasto ry sekä Suomen Rauhanliitto YK-yhdistys ry, vaikka sen puheenjohtajan Felix Iversénin eräät lausunnot ovatkin olleet poliittisesti väritettyjä ja yksipuolisesti lännen vastaisia.

Sadankomiteoita voitaneen pitää puolueettomina, mutta toiminnallisesti ne on luokiteltava lähinnä radikaalipasifistisiksi, mikä on ymmärrettävääkin, koska näiden piirissä ovat nuoret asialla. Täysin idealistinen ja maltillinen linja ei löytäisi nuorison piirissä riittävästi kannattajia. Rauhantöiden Yhteisjärjestö kuuluu omaan ryhmäänsä sikäli, että sillä ei ole kantaa rauhantöihin liittyviin kysymyksiin. Jäsenjärjestöjensä perusteella voidaan sitä pitää poliittisesti väritettynä.

¹⁶⁾ Sadankomiteain johtokuntien ja ao virkaluetteloiden nimien vertailu v 1966

¹⁷⁾ D Sivénin haastattelu

Suhde maanpuolustukseen voidaan jäsenellä seuraavasti:

- ei hyväksy mitään sotaa (Sovinnonliitto, Suomen Rauhanliitto, Sodanvastustajat Suomessa),
- hyväksyy ns puolustussodan (Suomen Rauhanpuolustajat),
- hyväksyy YK:n rauhanturvajoukkojen väkivallan käytön (Sadankomiteat),
- ei omaa kantaa (Naisten Kansainvälinen Rauhan ja Vapauden Liitto, Rauhantyön Yhteisjärjestö, Rauhantyön Tuki, Kansainvälinen Rauhantuki).

Kesällä 1967 julkaistun puolustuspoliittisen puheenvuoronsa ansiosta lukeutuvat tosin Sadankomiteat aivan omaan ryhmäänsä. Ovathan ne ensimmäisenä rauhanjärjestönämme vaatineet valtiovallalta turvallisuus- ja puolustuspoliittista kokonaisohjelmaa samalla tarjoten omat tutkitut näkemyksensä puolustuspoliittisista vaihtoehtoistamme maanpuolustuskeskustelussa käytettäväksi. Sadankomiteat ovat ottaneet kriittisesti kantaa myös maanpuolustuksemme muuhun olemukseen. Arvostelu on kohdistunut erityisesti väestönsuojelumme sekä henkiseen maanpuolustuksemme. Helsingin Sadankomitea vaati jopa Henkisen Maanpuolustuksen Suunnittelukunnan lakkauttamista julkilausumassaan, jonka se luovutti puolustusministeri Arvo Pentille 15. 1. 1965.

Voidaan toisaalta myös todeta, että maanpuolustuskeskusteluun, joka on saanut vauhtia sodan jälkeen laajemmassa mielessä vasta 1960-luvun ensimmäisellä puoliskolla, on hyvin voimakkaasti ollut vaikuttamassa pasifistien, erityisesti sadankomiteain aktiivisuus. Tämä toiminta on pakottanut sotilaitkin mielipiteen vaihtoon. Sotilaitten mukanaolon keskustelussa on todettu myös muuttaneen käsityksiä maanpuolustuksesta edulliseen suuntaan juuri nuorison rauhanliikkeen piirissä.¹⁰⁾ Tunnepi-toisesta kuohahtelusta on päästy asialliseen tutkivaan kritiikkiin, joka puolustuslaitokseen kohdistuessaan on ollut terveellistä myös puolustusvoimain koulutus- ja kasvatustyön kehittämässä. Puolustuslaitoksen on kuitenkin tässä työssään otettava huomioon aktiivisen rauhantyön vaikutuksen nuorisoon, erityisesti opiskelevaan, massojenkin mielipiteitä tulevaisuudessa muokkaavaan nuorison osaan.

¹⁰⁾ A Pajunen, Ruotuväki 6/66, s 5

III PUOLUSTUSHALLINTOMME KANTA JA SUHTAUTUMINEN RAUHANLIIKKEISIIN

Puolustushallinnolla ymmärretään tässä yhteydessä kokonaisuutta, jonka muodostavat tasavallan presidentti, puolustusneuvosto, valtioneuvosto, eduskunta lakia säätävässä mielessä sekä puolustusvoimain komentaja ja puolustusvoimat.

Tarkoituksena ei ole perinpohjin syventyä kullakin tasolla eri aikoina omaksuttuihin näkökantoihin ja konkreettisiin toimenpiteisiin. Seuraavassa pyritään vain muutamien esimerkein tuomaan esille se, millälainen vaikutus rauhanliikkeillä on eri aikoina ollut puolustushallintomme kannanottoihin ja toimenpiteisiin.

A. TOINEN MAAILMANSOTA JA SITÄ EDELTÄNYT AIKA

Maamme itsenäistyttyä oli puolustusvoimain muodostaminen keskeinen turvallisuuspoliittinen kysymys eduskunnassamme. Ne monet aseidenriisunta-ajattelun sävyttämät negatiiviset kannanotot, joita itsenäisyytemme alkuaikoina eduskunnassa kuultiin, olivat erityisesti kansainvälisen rauhanliikkeen aikaansaamia.¹⁾ Oman maamme rauhanliikkeellä ei voi katsoa olleen paljonkaan vaikutusta. Olihan se vielä 1910- ja 1920-luvuilla varsin vähäistä toiminmaltaan. Tuolloisiin pasifistisiin ajatuksiin on enimmältään ilmeisesti ollut vaikuttamassa erityisesti sosiaalidemokraattisessa liikkeessä omaksuttu pasifistinen ja puolustusnihilistinen linja, ns Zimmervald-liike.²⁾

1930-luvun alussa saattoi suomalainen rauhanliike laskea tililleen erään saavutuksen, kun 29. 5. 1931 säädettiin laki asevelvollisuuden täyttämisestä aseettomana. Laki antoi mahdollisuuden asevelvollisuuden suorittamiseen sairaaloissa ja valtiolisissa laitoksissa, mutta se säädettiin koskevaksi vain rauhan aikaa. Tätä ennen olivat aseellisesta palveluksesta kieltäytyneet saaneet vankeustuomion.

Taloudellisesti on valtiovalta arvostanut rauhanliikettä siten, että

¹⁾ V Tervasmäki, s 11

²⁾ Y Sirola, ss 3 ja 13

vuosina 1936—1938 sai Suomen Rauhanliitto valtiolta rahallista avustusta toimintansa tukemiseksi.

Toisen maailmansodan aikana ei rauhanjärjestöjemme suhteen ryhdytty lakkautustoimiin. Ne katsottiin ilmeisesti siinä määrin mitättömiksi, ettei niiden toiminnalla sodan aikanaan katsottu olevan mainittavaa merkitystä. Rauhanjärjestöjen lehdistä oli tosin lakkautettuna Suomen Rauhanliiton "Rauhaa Kohti" 12. 6. 1941—20. 10. 1944 välisen ajan. Liiton ruotsinkielinen "Frid på Jorden" sai kuitenkin jatkaa toimintaansa häiriintymättä.

Rauhanjärjestöjen jäseniin sen sijaan suhtauduttiin siten, että ne, jotka kieltäytyivät aseellisesta palveluksesta, joutuivat vankiloihin ja pakkotyöleireille. Kohtelu ei kuitenkaan ollut yhdenmukaista, sillä esimiehistä riippuen saattoivat jotkut aseettomat palvella rintamajoukoisakin mm kirjureina.

B. TOISEN MAAILMANSODAN JÄLKEINEN AIKA

1. Puolustushallintomme siviilisektorin suhtautuminen

Sotien jälkeisessä suhtautumisessa edustaa erästä ajanjaksoa tunnetun rauhanmiehen Yrjö Kallisen puolustusministerikausi vuosina 1946—1948. Kansliaministeri Kallinen hoiti ns Pekkalan hallituksessa kaksi ja puoli vuotta puolustusministerin tehtäviä. Noina aikoina ei rauhanasia ollut kuitenkaan missään muodossa julkisesti esillä eikä puolustushallinnolla ollut näin ollen syytäkään esittää kantaansa rauhan kysymykseen. Sodan ja rauhan kysymyksistä tosin keskusteltiin monasti puolustusvoimain johdon piirissä. Ministeri Kallinen muistaa noilta ajoilta kuitenkin vain yhden kannanottoa vaatineen tapauksen, jonka Jehovan todistajien lähetystö esitti ja joka koski Jugoslavian Jehovan todistajien kohtelua eikä siis oman maan vastaavia kysymyksiä.^{*)}

Tasavallan presidentti Urho Kekkonen on ottanut kantaa rauhanliik-keeseen ja toistuvasti erittäin hyväksyvässä hengessä. Tietävästi hänen ensimmäinen kannanottonsa tapahtui itsenäisyyspäivänä vuonna 1963

^{*)} Y Kallisen haastattelu sekä Y Kallinen, "Hälinää ja hiljaisuutta", ss 146 ja 156—163

ylioppilaiden edustajille annetussa tervehdyksessä. Tähän presidenttimme viittaa myös teineille Teinilehden kautta toukokuussa 1964 annetussa tervehdyksessään, jossa hän lausuu mm seuraavaa: "— — — Sodan ja sotaisuuden ihannoiminen ehkäisee rauhantyötä. Rauhantyö on meillä vuosikymmenien ajan ollut hyljeksittyä. Sen tekijät ovat yleisen mielipiteen mukaan olleet parhaassa tapauksessa hassahtaneita idealisteja tai vähä-älyisiä myötäjuoksijoita, mutta yleisimmin pahoja kommunisteja. Tällainen 'yleinen mielipide' on saatava muuttumaan, sillä kuten itsenäisyyspäivänä 1963 lausuin ylioppilaiden edustajille — rauhantyö nykyisenä aikana on osa nuorison isänmaallisuutta. Jos maanpuolustuksen hyväksi toimiva suhtautuu halveksivasti rauhantyöntekijään, hän on väärässä. Maailmanrauha on kaukainen päämäärä mutta se ei toteudu, ellei sen hyväksi tehdä työtä. Yhteiskunnan silmissä rauhantyö on tunnustettava yhtä isänmaalliseksi kuin mikä tahansa kansallisesti jalo toiminta. — — —" 4)

Pääministeri Johannes Virolainen lausui 22. 4. 1966 Helsingissä pidetyssä maanpuolustus- ja rauhanjuhlassa käsityksensä seuraavasti: "— Turvallisuuspolitiikkamme onnistumisen kannalta on välttämätöntä, että sen molempien toimintalinjojen, rauhanpolitiikan ja maanpuolustuksen arvo ja oikeus tunnustetaan. — — —" 5) Puhuessaan Lohjan reserviupseerikerholla tammikuussa 1966 totesi pääministeri Johannes Virolainen yhä lukuisampien yhdistysten ja yhteisöjen osallistuvan maassamme aktiiviseen rauhantyöhön. Hän korosti erityisesti nuorison osuutta tässä yhteydessä, mutta lausui myös, että "— — — on väärin, jos rauhaan aatteen varjolla pyritään mustamaaleamaan turvallisuutemme ylläpitämiseen erottamattomasti sisältyvää maanpuolustusta ja kiistämään sen oikeutusta. Nämä turvallisuuspolitiikan aspektit eivät ole ristiriidassa keskenään. Tämä seikka on syytä ymmärtää molemmilla puolilla. — — —" 6)

2. Puolustushallintomme sotilassektorin suhtautuminen

Edellinen puolustusvoimain komentaja jalkaväenkenraali Sakari Simelius on ensimmäisenä lausunut puolustusvoimain virallisen kannan

4) Sadankomiteatiedote 7/64, s 4

5) Helsingin Sanomat 23. 4. —66

6) Ruotuväki n:o 2/1966, s 4

rauhantyon ja maanpuolustuksen keskinäisestä suhteesta. Tämä tapahtui jouluna 1963 annetussa puolustusvoimain komentajan päiväkäskyssä, jossa mainitaan mm: "— — — Maanpuolustus pyrkii tähän (rauhan ylläpitämiseen) luomalla turvallisuutta sellaisia mahdollisia tilanteita vastaan, jolloin meistä riippumattomat ulkoiset tekijät voivat häiritä rauhallista kehitystämme. Maanpuolustustyö ei siis ole missään ristiriidassa kaiken muun tärkeän ja arvokkaan työn kanssa, jolla rauhaa meidän alueellamme pyritään lujittamaan, päinvastoin se on työn olennainen osa ja tuki. — — —"

Kolme kuukautta myöhemmin, maaliskuussa 1964, jatkoi kenraali Simelius saman kysymyksen käsittelyä Reserviupseerikoulun 114. kurssin päättäjäisjuhlassa. Pitämässään puheessa, joka "Ruotuväen" 11.3. 1964 ilmestyneen numeron pääkirjoituksena on otsikoitu "Maanpuolustus ja rauhantyo", lausuu kenraali Simelius mm seuraavaa: "— — — Pienen maan sotilaan velvollisuus on suhtautua avoimen myönteisesti kaikkiin niihin toimenpiteisiin, joita rauhan turvaamiseksi suoritetaan. Jokainen edistysaskel, joka sillä alalla saavutetaan, lisää meidän suhteellisia mahdollisuuksiamme elää ja rakentaa maatamme rauhassa. Mutta maanpuolustajan on myös suhtauduttava kysymykseen kiihköttömän realistisesti ilman tunnepitoisia asenteita. — — — Meillä ei ole oikeutta lähteä yksipuolisin toimenpitein järkyttämään edellämäinitsemaani tasapainotilaa ja siten rauhaa Pohjolassa, kukaties koko maailmassa. Sen vuoksi on meilläkin esitettyjä ajatuksia yksipuolisesta, täydellisestä aseistariisunnasta — esimerkkinä muille — pidettävä epärealistisina. — — — Pienikin maa voi osoittaa vaativansa alueensa loukkaamisesta niin korkean hinnan, että kuka tahansa sitä aikoo, joutuu tarkoin laskemaan aiikeittensa kannattavuuden. Juuri tässä yhtyvät maanpuolustuksen ja rauhan työn tavoitteet."

Puolustusvoimain tuolloisen komentajan omaksuma kanta on heijastunut myös puolustusvoimain koulutus- ja kasvatustyöhön. Pääesikunnan valistustyöohje vuodeksi 1965 antaa kantahenkilöstölle vastauksen kysymykseen "mikä on maanpuolustuksen suhde ns rauhanaatteeseen". Ohjeessa annetaan myöskin suuntaviivat siihen, miten sotilaan on suhtauduttava rauhantyyöhön: on osoitettava, että päämäärä kummallakin on sama, rauhantilan säilyttäminen, mutta että tällä hetkellä maailmassa vain sotilaallinen rauhantyyö on reaalista tähän päämäärään pyrittäessä.

Isänmaan historian sekä valtio- ja yhteiskuntaopin opetuksen yhteydessä pidettävä oppitunti "Puolustusvoimat valtakunnan turvallisuuspolitiikan osana" sisältää myös kannanoton rauhanliikkeisiin. Pääesikunnan joukoille syksyllä 1966 jakamassa oppituntirungossa pyritään osoittamaan mm, miksi yksipuolinen aseidenriisunta ei ole rauhaa säilyttävä toimenpide. Samoin todetaan, että "on väärin asettaa maanpuolustajat ja ns rauhanpuolustajat vastakkaisiin leireihin", koska päämäärä, rauha, on molemmilla kuitenkin sama.

Sotakorkeakoulun maanpuolustuskursseilla selvitetään myös rauhanliikkeiden ja maanpuolustuksen keskinäistä suhdetta. Kurssin johtajan pitämässä luennossa todetaan mm: "— — — On aihetta korostaa, että edellä mainittujen kahden toimintalinjan välillä — rauhantilan lujittaminen ja maanpuolustus — ei vallitse ristiriitaa. Ne tähtäävät samoihin päämääriin ja tukevat toinen toistaan. Täten on väärin luoda sellaisia vastakkaisia asetelmia kuten maanpuolustus-rauhantutkimus, maanpuolustusjärjestöt-rauhanpuolustusjärjestöt, maanpuolustuksen lujittaminen-aseidenriisunta jne. Erillisryhmillä ei ole oikeutta pitää pyrkimystä rauhaan yksinoikeutenaan, kaikkihan sitä haluavat. — — —" ¹⁾)

C. JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Tutkittaessa puolustushallinnon suhtautumista rauhanliikkeisiin on selvästi havaittavissa, että tarve kannan määrittelyyn on syntynyt ns rauhantyön aktivoitumisen myötä. Ennen toista maailmansotaa rauhanjärjestöjen toiminta ei kaivannut kannanottoja tällä tasolla. Ainoiksi konkreettisiksi toimenpiteiksi ovat jääneet laki aseettomasta palveluksesta sekä Suomen Rauhanliiton vähäinen taloudellinen tukeminen. Sodan ajan suhtautuminenkin rajoittui vain omantunnon syistä aseettomina palvelevien eristämiseen ja yhden lehden lakkauttamiseen. Näistä toimenpiteistä on luettavissa se käsitys, mikä puolustushallinnollamme oli rauhanjärjestöjen toiminnasta ja vaikutuksesta: niitä ei juuri tarvinnut ottaa huomioon.

Se, että puolustushallintomme on juuri 1960-luvulla järjestelmällisesti alkanut ottaa kantaa rauhanliikkeeseen, on osoitettavissa seuraukseksi

¹⁾ SKK:n maanpuolustuskurssin luento n:o 11/1966/ev O J Lehti s 3

rauhantyon aktivoitumisesta ja erityisesti sen siirtymisestä nuorten ylioppilaiden ja yleensäkin nuorison näennäisesti varsin voimakkaan harrastuksen kohteeksi. Tutkittaessa tässä yhteydessä mainittujen merkittävimpien lausuntojen julkaisemista ajallisesti todetaan niiden asetuvan juuri Helsingin Sadankomiteayhdistyksen perustamisen jälkeiseen ajankohtaan.

Puolustuslaitoksen omassa piirissä oli vältetty kannanmäärittelyä huolimatta monista tätä vaativista haasteista. Vuoden 1960 kesällä oli mm ilmestynyt ensimmäinen laajalti keskustelua aiheuttanut pasifistinen mielenilmaisu, Pentti Linkolan pamfletti "Isänmaan ja ihmisen puolesta". Puolustuslaitos ei kuitenkaan tällöin vielä ollut halukas väittelemään sodan ja rauhan kysymyksistä. Eräät upseerit osallistuivat kuitenkin yksityishenkilöinä rauhanjärjestöjen toimeenpanemiin väittely- ja keskustelutilaisuuksiin. Tämä johti runsaan vuoden kuluessa erityisesti nuoren sadankomitealaisuuden asenteiden muuttumiseen tunnepitoisista mielenilmaisuista asiallisemmalle, tutkivalle linjalle. Vuoden 1964 keuhkotalvesta alkaen onkin puolustuslaitos osallistunut virallisesti rauhankysymystä käsitteleviin seminaareihin sekä keskustelu- ja väittelytilaisuuksiin esittämällä kantansa nimenomaan siitä, mitkä ovat ne keinot, joilla rauhan tila olisi turvattava. Ilmeisesti tätä kehitystä nopeutti myös tasavallan presidentin lausunto, jonka todennäköisenä seurauksena puolustusvoimain komentaja katsoi tarpeelliseksi ilmaista joulun 1963 päiväkäskyssään puolustusvoimain käsityksen rauhantyyöstä. Tämä kannanmäärittely, jota vielä myöhemminkin on selvennetty ja eritelty, on sittemmin heijastunut myös jossain määrin koulutukseen.

Puolustushallinto ja puolustusvoimamme sen osana on siten omaksumunut vuosien 1963—1966 aikana jokseenkin selväpiirteisesti jäsenyneen suhteen rauhanliikkeisiin. Todetaan, että maanpuolustus- ja rauhantyyöllä on sama päämäärä — pysyvä rauhantila. Tähän pääsemisen keinoista hyväksytään ydinaseiden kieltö ja aseidenriisunta mutta vain yleisesti, kaikkia tasapuolisesti koskevana. Sen sijaan vastustetaan jyrkästi kaikkia yksipuolisia toimenpiteitä rauhaa vaarantavina. Rauhantilan pysyvyyden takaamiseksi korostetaan kuitenkin nykyisessä kansainvälisessä tilanteessa voimakkuudessaan oikealla tavalla maamme oloihin suhteutetun maanpuolustuksen merkitystä ja välttämättömyyttä rauhan ylläpitämiseksi.

IV RAUHANJÄRJESTÖJEN TOIMINTA JA VAIKUTUS SUORITETUN MIELIPIDE- TUTKIMUKSEN VALOSSA

A. MIELIPIDETUTKIMUKSEN PÄÄMAARA

Rauhanjärjestöistä ja niiden toiminnasta vallitsevien mielipiteiden sekä yleisen tietämyksen kartoittamiseksi suoritettiin puolustuslaitoksen piirissä kysely vuoden 1966 kesäkuun aikana.

Tutkimuksen päämääräksi asetettiin alustavasti selvittää rauhan-kysymyksen ajankohtaisuutta ja laajuutta yleensä sekä

1) Kantahenkilökunnan kohdalta

- mitä henkilökunta tietää rauhanliikkeistä ja niiden tavoitteista,
- onko näissä kysymyksissä jouduttu varusmiesten tai muiden kanssa keskusteluihin ja jos niin missä hengessä,
- onko mielipiteiden vaihdon tarpeessa ollut tässä suhteessa lisääntymistä,
- onko kantahenkilöstön parissa syntynyt "rauhankysymyksissä" pulmia ja jos niin minkälaisia,
- onko ns rauhanasiaa kosketeltava koulutuksen yhteydessä ja jos niin miten?

2) Varusmiesten kohdalta

- mitä he tietävät rauhanliikkeistä ja niiden tavoitteista,
- ovatko rauhanasia ja maanpuolustus heidän mielestään vastakkaisia ja jos niin miksi,
- onko ollut kosketusta rauhanliikkeisiin ja jos niin miten, missä ja kuinka vireästi?

B. TUTKIMUKSEN SUORITUS

Tutkimuksen otokseen pyrittiin saamaan edustajia mahdollisimman monilta maamme alueilta, sekä kaupungeista että maaseudulta. Tästä syystä ohjattiin kysely eri puolilla maata oleviin joukko-osastoihin. Eri-tyisesti opiskelevan nuorison mielipiteiden esille saamiseksi liitettiin kyselykohteisiin myös Haminan Reserviupseerikoulu. Saadun sotilaskou-

lurituksen mahdollisten vaikutusten selvittämiseksi sisällytettiin otokseen aloikkaita, vanhemman saapumiserän miehiä, aliupseeri- ja upseerioppilaita sekä kantahenkilöstöstä kenttä- ja esikuntapalveluksessa olevia upseereita ja aliupseereita, joista osa sodan käyneitä. Kyselyn suorituskohteiksi tulivat täten

— RUK	Hamina
— RAuK/SIRtR	Isosaari
— RAuK/KarJP	Kontiolahdi
— RAuK/LapJP	Sodankylä
— KaiPr	Kajaani
— PorPr	Säkylä
— RannJP	Obbnäs

Otoksen valintaohjeet lähetettiin lomakkeiden mukana kuhunkin suorituskohteeseen. Kaikkiaan kyselylomakkeita postitettiin 460, joista kantahenkilökunnalle 150 kpl. Kaikki lomakkeet palautettiin täytettyinä. Todettiin myös, että saatujen ilmoitusten mukaan kaikkialla oli kyetty noudattamaan annettuja ohjeita otoksen valinnassa ja kyselyn suorituksessa.

Upseerien kohdalla otos edusti noin 2,5 % vakinaisessa palveluksessa olevien määrästä ja aliupseerien osalta noin 2 %. Varumiehistä sisältyi otokseen noin 1 % palveluksessa olevien määrästä. Vaikka tutkimus rajoitettiin käytännöllisistä syistä vain puolustuslaitoksen piiriin, voidaan sen antamien tulosten katsoa edustavan maan miespuolisen väestön käsityskantoja erityisesti alle 25 vuotiaitten osalta (varusmiesotos). Tämä onkin tärkeintä, koska saatujen tulosten olisi annettava arvosteluperusteet nimenomaan puolustusvoimain koulutus- ja kasvatustyölle asetettaville vaatimuksille.

Kyselylomakkeeseen laadittiin kaikkiaan 25 kysymystä, joista kolme vain varusmiesten ja viisi vain kantahenkilökunnan vastattaviksi.

C. TUTKIMUKSEN ANTAMAT TULOKSET

Annettujen vastausten perusteella laskettiin ensin suorat jakautumat eli kuhunkin kysymykseen annetut vastaukset numeerisina ja prosen-

tuaalisina arvoina. Tämän jälkeen tutkittiin tiettyjä riippuvuussuhteita ristiintaulukoimalla.

Tässä yhteydessä tarkastellaan eräitä pääasiallisesti suorien jaukautumien antamia tuloksia.

1. Rauhanliikkeiden tuntemus

a. Järjestöjen olemassaolon tuntemus

Yleistä tuntemusta pyrittiin selvittämään ensimmäisellä kysymyksellä, johon oli jo valmiiksi merkitty maassamme toimivat rauhanjärjestöt. (Oletteko kuullut tai lukenut seuraavista yhdistyksistä a) usein, b) joskus, c) en koskaan, d) en osaa vastata?)

Jokaisesta "usein" sarakkeeseen merkitystä rastista sai vastaaja 3 pistettä, "joskus" sarakkeeseen merkitystä 2, "en koskaan" 0 ja "en osaa vastata" 1/2 pistettä (kuitenkin $10 \times 1/2 = 1$).

Saatujen pistemäärien mukaan ryhmiteltiin vastaajat viiteen ryhmään seuraavasti:

0— 4	pistettä = 1	ryhmä
5— 9	" = 2	"
10—14	" = 3	"
15—20	" = 4	"
21—30	" = 5	"

Tällä perustella laskettiin taulukko yleisestä rauhanliikkeiden tuntemuksesta (taulukko 1)

Ryhmä n:o	Vastaajia	%
1	93	20,22
2	159	34,57
3	116	25,22
4	74	16,09
5	18	3,91
	460	100,0

Taulukko 1.
Järjestöjen tuntemus

Saadusta tuloksesta voidaan todeta rauhanjärjestöjen tuntemuksen olevan varsin vähäistä, koska yli puolet vastaajista on sijoittunut ryh-

miin 1 ja 2. Edelleen voidaan päätellä, ettei rauhanjärjestöjen työ ole saavuttanut yleisöä; ei ainakaan siten, että järjestöjen nimet olisivat jääneet muistiin.

Järjestöjen aktiivisuuden selvittämiseksi laskettiin myös niiden tunnetuimmuusjärjestys, jolloin tunnetuimmaksi osoittautui Suomen YK-liitto ry.

Koska Suomen YK-liitto ry tekee lähinnä YK:ia palvelevaa työtä, todettiin varsinaisista rauhanjärjestöistä aktiivisimmaksi tutkimuksen mukaan Sadankomitea ry. Kolmanneksi sijoittuneen Suomen Rauhanliitto-YK-yhdistyksen saamaan pistemäärään on ilmeisesti ollut vaikuttamassa järjestön nimessä oleva YK-kirjainyhdistelmä. Saatuun tulokseen on sen vuoksi tässä kohden suhtauduttava varauksella. Neljännelle sijalle selviytyi Suomen Rauhanpuolustajat ry.

b. Käsitukset yhdistysten tarkoitusperästä

Käsityksiä yhdistysten poliittisesta kannasta haluttiin selvittää kysymällä "Olette sitä mieltä, että näiden yhdistysten tarkoitusperä on a) poliittisesti puolueeton, b) poliittisesti väritetty, c) kristillissiveellinen, d) en osaa sanoa?"

Tulosten mukaan rauhanjärjestöjä pidetään yleensä poliittisesti puolueettomina. Kaikkein vähiten niiden otaksutaan olevan kristillissiveellisiä tarkoitusperiltään.

Yleisten käsitysten lisäksi tutkittiin myös käsitukset kunkin järjestön tarkoitusperien suhteen. Tämän osalta voitaneen tulosten luotettavuus laskea kunkin yhdistyksen kohdalla sen mukaan, miksi niiden tunnetuimmuus osoittautui ensimmäisessä kysymyksessä. Todettakoon tässä vain se, että ainoa selvästi poliittisesti väritetyksi luettava järjestö, Suomen Rauhanpuolustajat ry, on niukan enemmistön taholla katsottukin sellaiseksi kun taas tämän sisarjärjestöä, Rauhantyön Tuki ry:tä pidetään varsin puolueettomana. Viimemainittu käsityskanta onkin ilmeisen oikeanosunut, koska Rauhantyön Tuki on pääasiassa taloudellinen tukijärjestö.

Poliittisesti väritettyinä pidettiin myös Sadankomiteoita sekä Sodanvastustajat Suomessa ry:tä.

c. Käsitukset jäsenistön poliittisesta kannasta ja koostumuksesta

Viidellä kysymyksellä pyrittiin selvittämään käsityksiä järjestöjen jäsenistön poliittisesta kannasta ja koostumuksesta sekä erityisesti siitä, millaiseksi sotilaiden osuus tässä työssä lasketaan.

	Vastausten lukumäärä	%
— vasemmistolaisia	186	40,43
— puolueettomia	171	37,17
— oikeistolaisia	68	14,78
— en osaa sanoa	33	7,17
— ei vastannut	2	0,43
	460	100,0

Taulukko 2.
Rauhanjärjestöjen jäsenistön poliittinen rakenne

	Keskiarvo
— ylioppilaat	2,48
— työväestö	2,67
— henkisen työn tekijät	2,86
— johtavassa asemassa olevat	3,15
— sotilaat	3,49

Taulukko 3.
Rauhanjärjestöjen parissa työtä tekevät

	Keskiarvo
— puolueettomat henkilöt	1,96
— rauhanjärjestöt	2,56
— ammattisotilaat	2,93
— oikeistopuolueet	3,36
— vasemmistopuolueet	4,10

Taulukko 4.
Todelliset rauhanasianajajat

	Keskiarvo	K-henkilöstön oma mielipide
— ammattisotilaat	2,35	2,11 (2.)
— puolueettomat henkilöt	2,37	1,87 (1.)
— rauhanjärjestöt	2,62	3,38 (4.)
— oikeistopuolueet	3,36	3,12 (3.)
— vasemmistopuolueet	4,24	4,45 (5.)

Taulukko 5.
Varusmiesten käsitys siitä, millainen on kantahenkilöstön mielipide todellisista rauhanasianajajista, sekä kantahenkilöstön oma mielipide.

Taulukosta 2 nähdään, että rauhanyhdistysten jäsenistön katsotaan enimmältään olevan vasemmistolaisia ja puolueettomia henkilöitä. Sen sijaan käsityksissä todellisista rauhanasianajajista sijoittuvat vasemmistopuolueet ryhmänä viimeiseksi puolueettomien henkilöiden ollessa selvästi etusijalla. Tästä voidaan päätellä yleisesti arveltavan, että rauhanjärjestöjen toiminta on vasemmistolaisissa ja puolueettomissa käsissä, mutta että vasemmiston osuus todellisessa rauhantyössä katsotaan varsin vähäiseksi.

Tuntuu epäluottamuslauseelta vasemmistoa kohtaan se, että heidän katsotaan toimivan enemmistönä rauhanjärjestöissä, mutta olevan kuitenkin huonoja rauhanasianajajia. Otaksutaan ilmeisesti, että vasemmiston päämäärä toiminnassaan rauhanjärjestöjen parissa tähtää johonkin muuhun kuin vilpittömään rauhantyöhön. Koska kuitenkin yhdistysten tarkoituksena pidettiin yleisesti ottaen poliittisesti puolueettomina, voidaan ylläesitetty otaksuma katsoa paikkansapitäväksi vain poliittisesti väritetyiksi nähtyjen yhdistysten kohdalla. (Siis Sadankomitea ja Suomen Rauhanpuolustajat; Sodanvastustajat Suomessa ry:tä ei voitane ottaa lukuun, koska sen tuntemus tutkimuksen mukaan oli verrattain heikkoa).

Tätä tukevat myös saadut tulokset kysyttäessä eri maiden arvoa rauhantyön tekijöinä. Puolueettomien maiden katsottiin siten tekevän eniten työtä rauhan hyväksi (keskiarvo 1,03), lännen sijoituessa toiseksi (ka 2,26) ja idän vasta kolmanneksi (ka 2,63).

Sotilaiden osalta havaitaan, että heidän katsotaan vähiten tekevän työtä rauhanjärjestöjen parissa, kun taas heidät todellisen rauhanasian ajajina arvostetaan kolmannelle tilalle puolueettomien henkilöiden ja rauhanjärjestöjen jälkeen. Sotilaiden ymmärretään siis tekevän rauhantyötä omalla sektorillaan järjestöihin kuulumatta, mutta kuitenkin näitä heikommin ja puolueita paremmin.

Merkillepantavaa on taulukon 3 sisältämä käsityskanta, jonka mukaan ylioppilaiden katsotaan nykyään tekevän eniten työtä rauhanjärjestöjen parissa. Tätä tukee myös se, että lähinnä opiskelijapiireissä toimivaa Sadankomiteaa pidettiin aktiivisimpana rauhanjärjestönä.

Vertailun vuoksi haluttiin tutkia myös varusmiesten käsityksiä kantahenkilöstön asenteesta sekä näiden ryhmien asenteiden keskinäisestä yhdenmukaisuutta tai poikkeavuutta. Taulukosta 5 todetaan käsitysten

poikkeavan toisistaan. Mielenkiintoista on havaita, että varusmiehet arvelevat kantahenkilöstön sijoittavan sekä oikeisto- että vasemmistopuolueet viimeisiksi. Tämän voidaan katsoa olevan todiste siitä, että kantahenkilökuntaa pidetään yleensä puolueisiin sitoutumattomana sekä fyysisesti että henkisesti.

2. Rauhanasian ajankohtaisuus

Kolmella kysymyksellä pyrittiin hahmottamaan rauhanasian ajankohtaisuutta. Näistä ensimmäinen perustui miltei puhtaasti tietämykseen, kun taas toinen kysymys oli selvästi henkilökohtaisia käsityskantoja etsivä.

	Vastausten lukumäärä	%
— ovat niin vanhoja kuin sotakin	186	40,43
— ovat olleet toiminnassa jo ensimmäisestä maailmansodasta lähtien	157	34,13
— ovat toisen maailmansodan jälkeen syntyneitä	100	21,74
— en osaa sanoa	16	3,48
— ei vastannut	1	0,22
	460	100,0

Taulukko 6.
Käsitykset rauhanliikkeiden synnystä.

	Vastausten lukumäärä	%
— huomattavasti enemmän	238	51,74
— jonkin verran enemmän	134	29,13
— samassa määrin	59	12,83
— vähemmän	22	4,78
— huomattavasti vähemmän	5	1,09
— ei vastannut	2	0,43
	460	100,0

Taulukko 7.
Puhuminen rauhanasiasta verrattuna aikaan noin viisi vuotta sitten.

Taulukosta 7 havaitaan, että peräti 80,87 % katsoo puhumisen rauhanasiasta lisääntyneen verrattuna aikaan n viisi vuotta sitten. Kun kuitenkin taulukon 6 mukaan ollaan selvästi sitä mieltä, että rauhanliikkeet ovat ainakin 50 vuotta vanhoja, voidaan tästä päätellä, että

- rauhankysymysten katsotaan olleen esillä verraten pitkään, mutta varsinkin maailmansotien jälkeen, ja että
- rauhanasian ajankohtaisuus erityisesti viime vuosina on lisääntynyt jopa huomattavasti.

Seuraavalla kysymyksellä haluttiin selvittää se, missä määrin kantahenkilökunta on joutunut tekemisiin rauhankysymysten kanssa.

Olen joutunut keskusteluun rauhankysymyksistä	Vastausten lukumäärä	%
— siviilihenkilöiden kanssa	116	77,3
— toisten kantahenkilökuntaan kuuluvien kanssa	108	72,0
— varusmiesten kanssa koulutuksen yhteydessä	42	28,0
— varusmiesten kanssa vapaa-aikana	42	28,0
— en koskaan missään yhteydessä	4	2,6

Taulukko 8.
Kantahenkilöstön keskustelut rauhankysymyksistä.

Annetuista vastauksista (taulukko 8) todetaan, että yli 3/4 henkilökunnasta on joutunut keskusteluun siviilihenkilöiden kanssa ja runsas neljännes varusmiesten kanssa rauhankysymyksistä. Viimemainittu luku saattaa olla suurempikin, koska vastauksissa on eritelty koulutuksen yhteydessä ja vapaa-aikana käydyt keskustelut. Niitä ei kuitenkaan voida laskea yhteen, koska sama henkilö on saattanut vastata myöntävästi kumpaankin kohtaan.

Saatujen tulosten perusteella voidaan todeta rauhankysymysten olevan tällä hetkellä ajankohtaisempia kuin koskaan sekä yleisesti että myös kantahenkilökunnan piirissä.

3. Käsitykset rauhanliikkeiden ja maanpuolustuksen päämääristä ja keskinäisestä suhteesta

Viidellä kysymyksellä mitattiin käsityksiä rauhanliikkeiden ja toisaalta maanpuolustuksen tavoitteista sekä maanpuolustuksen ja maanpuolustustietouden merkityksestä rauhantyössä.

a. Päämäärät

	Vastausten lukumäärä	%
— lähes samat	207	45,00
— toisistaan poikkeavat	120	26,09
— samat	70	15,22
— täysin vastakkaiset	38	8,26
— en osaa sanoa	24	5,22
— ei vastannut	1	0,22

Taulukko 9.
Käsitykset maanpuolustuksen ja rauhanliikkeiden tavoitteista meillä.

Taulukon 9 mukaan vain n 15 % miespuolisesta väestöstämme on sitä mieltä, että maanpuolustuksemme ja rauhanliikkeiden tavoitteet ovat samat. Koska lähtökohtana on pidettävä sitä, että rauhanjärjestöjen nimensä mukaisesti katsotaan ponnisteleavan rauhan säilyttämiseksi kaikissa tapauksissa, ei tätä tavoitetta siten nähdäkään näin selvänä maanpuolustuksemme kohdalla. Yli 8 % on jopa sitä mieltä, että tavoitteet ovat täysin vastakkaiset, eli siis tämän mukaan maanpuolustus pyrkii tietoisesti sotaiseen ratkaisuun. Saatua tulosta kuitenkin lieventää se, että yli puolet vastaajista on kuitenkin katsonut näiden eri elementtien olevan tavoitteiltaan samoja tai lähes samoja.

Jäsenryhmän (ne, jotka ilmoittivat olevansa jonkin rauhanjärjestön jäseniä tai olleensa muuten rauhanjärjestöjen työssä mukana esim. mielenosoituksissa tai kokouksissa) todettiin pitävän maanpuolustuksen ja rauhanliikkeen tavoitteita suuremmassa määrin toisilleen vastakkaisina, kuin muiden kohdalla oli laita.

b. Maanpuolustuksen luonne ja merkitys rauhantyössä

Käsitykset maanpuolustuksemme luonteesta käyvät ilmi taulukosta 10.

Maanpuolustustyö Suomessa on mielestänne	Vastausten lukumäärä	%
— nimenomaan rauhantyötä	400	86,96
— sotaa lietsovaa	18	3,91
— ei osaa sanoa	39	8,48
— ei vastannut	3	0,65
	460	100,0

Taulukko 10.
Käsitykset maanpuolustustyöstä Suomessa.

Tulos on erittäin ilahduttava, kun ajatellaan maanpuolustuksemme osuutta turvallisuuspolitiikassamme ja sen merkitystä rauhantilan ylläpitämiselle. Saatua tulokseen on kuitenkin saattanut vaikuttaa se, että on katsottu maanpuolustuksemme omaavan nykyisellään niin pienet resurssit, ettei se mahdollisista joidenkin käsityksen mukaisista "sotaisista" pyrkimyksistään (taulukko 9) huolimatta pysty muuhun kuin passiiviseen rauhan työhön. Tässä mielessä tutkittiinkin käsityksiä maanpuolustuksemme olemassaolon vaikutuksesta sodan estämiseen tai aiheuttamiseen. Tällöin todettiin valtaosan (434=94,35 %) olevan sitä mieltä, että maanpuolustuksen olemassaolo estää sodan. 22 vastaajaa eli 4,78 % oli sitä mieltä, että se aiheuttaa sodan, neljän (0,87 %) jättäessä vastaamatta tähän kysymykseen. Voidaan siis päätellä noin 90-prosenttisesti oltavan sitä mieltä, että maanpuolustustyö Suomessa on rauhan työtä juuri siitä syystä, että se olemassaolollaan estää sodan. Käsityksiä siitä, riittääkö maanpuolustuksemme nykyinen tehokkuus tähän päämäärään pääsemiseksi, ei suoranaisesti tutkittu. Tehokkuuskysymykseen palataan kuitenkin tuonnempana tarkasteltaessa myös eräiden muiden tutkimusten tässä suhteessa antamia tuloksia.

Ne, jotka olivat sitä mieltä, että maanpuolustuksen olemassaololla estetään sota, olivat yli 90-prosenttisesti myöskin sen kannalla, että maanpuolustustyö meillä on rauhantyötä. Ne, jotka näkivät maanpuolustuksen olemassaolon aiheuttavan sodan, olivat 50-prosenttisesti kuitenkin sitä mieltä, että maanpuolustustyömme on rauhantyötä. Viimeksimainitun kannanoton voi tulkita siten, että vaikka maanpuolustuksen olemassaolo sellaisenaan heidän mielestään aiheuttaakin sodan, ei itse maanpuolustustyötämme kuitenkaan pidetä sotaa lietsovana luonteeltaan. Jäsenryhmästä katsoi 79,4 % maanpuolustustyön estävän sodan ja 20,6 % aiheuttavan sodan, 76,4 % piti maanpuolustustyötä nimenomaan rauhan työnä ja 14,8 % piti sitä sotaa lietsovana. Jäsenryhmän kokoonpanon huomioonottaen (kaikki eivät olleet "kirjajäseniä") ei saadun tuloksen voida katsoa tarkasti kuvaavan käsityksiä jäsenistön piirissä yleensä. Prosenttiluvuissa on kuitenkin havaittavissa selvä trendi maanpuolustukselle epäsuotuisaan suuntaan verrattaessa näitä lukuja koko otoksen antamiin. Voitaneen silti otaksua käsitysten jäsenistönkin keskuudessa olevan suurelta osalta maanpuolustusmyönteisiä ja vain osittain puhtaasti antimilitaristisia.

Sotilaallisen tietouden merkitystä rauhantyössä tutkittiin seuraavalla kysymyksellä.

Kyetäkseen todella ns rauhantyöhön	Vastausten lukumäärä	%
— on välttämätöntä tietää sodasta ja sodankäynnin mahdollisuuksista mahdollisimman paljon	412	89,57
— näillä seikoilla ei ole merkitystä	29	6,30
— on välttämätöntä, että ei tiedä sodasta ja sodankäynnin mahdollisuuksista mitään	11	2,39
— ei vastannut	8	1,74
	460	100,0

Taulukko 11. Käsitukset sodankäynnin tuntemuksen merkityksestä rauhantyössä.

Saatujen tuloksien mukaan ollaan siis yleisesti sitä mieltä, että kyetäkseen todella rauhantyöhön on tiedettävä sodasta ja sodankäynnin mahdollisuuksista mahdollisimman paljon. Jäsenryhmästä 85 % katsoi myös mahdollisimman suuren tietämyksen sodasta ja sodankäynnin mahdollisuuksista olevan välttämätöntä rauhantyössä. Saadulla sotilaskoulutuksella havaittiin myös tässä suhteessa olevan jopa ratkaiseva merkitys käsityskantoihin: mitä enemmän sotilaskoulutusta saaneesta ryhmästä oli kyse, sitä välttämättömämmäksi katsottiin tietous sodasta ja sodankäynnin mahdollisuuksista tässä yhteydessä.

"Yleinen mielipide" asettaa siten erityisesti ammattisotilaat itseoikeutettuun asemaan rauhantyössä. Jotta päästäisiin tuloksiin, tämä asema edellyttää sovinnollista suhtautumista sotilaiden ja ns rauhanjärjestöissä toimivien kesken. Kokemuksia tästä haluttiin löytää seuraavalla kysymyksellä.

Joutuessanne keskusteluun rauhankysymyksistä on suhtautuminen Teitä kohtaan sotilaana ollut	Vastausten lukumäärä	%
— sovinnollista	107	71,3
— hyökkäävää	22	14,7
— en osaa sanoa	12	8,0
— ei vastannut	9	6,0
	150	100,0

Taulukko 12.
Suhtautuminen
kantahenkilökuntaan
keskusteluissa
rauhankysymyksistä.

Saadut tulokset (taulukko 12) osoittavat, että suhtautuminen valtaosaltaan on sovinnollista. Syynä tähän ovat olleet joko keskustelijoiden henkilökohtaiset ominaisuudet tai sitten se, että alunperin on nähty tavoitteiden samanlaisuus puolin ja toisin. Tällöin ei ole syntynyt väärää mielikuvaa siitä, että kuuluttaisiin vastakkaisiin ryhmiin. Voidaan siis päätellä, että myös ns rauhantyöntekijöiden enemmistö arvostaa sotilaan sanaa sodan ja rauhan kysymyksissä.

4. Rauhanjärjestöjen ja maanpuolustuksen olemus ja toiminta

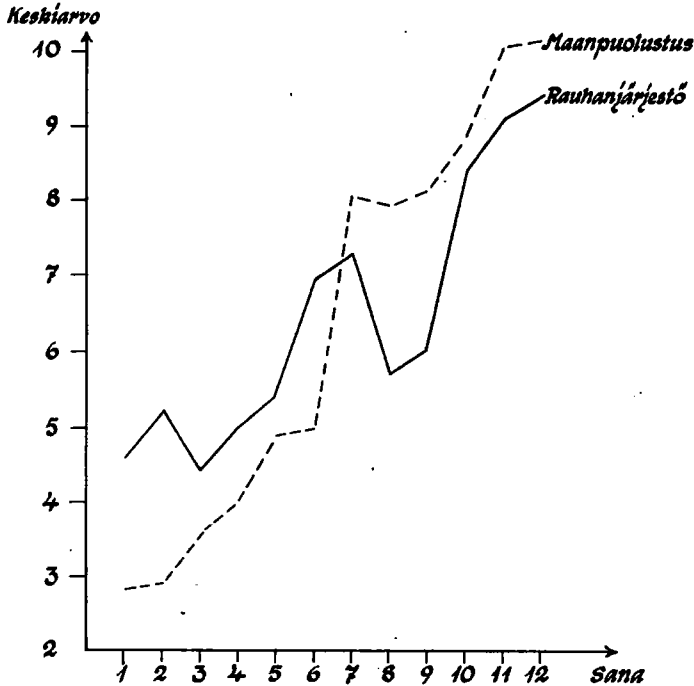
Kahdellatoista adjektiivilla, jotka olivat parittain vastakohtaiset, tutkittiin käsityksiä toisaalta rauhanjärjestöjen ja toisaalta maanpuolustuksen olemuksesta sekä toiminnasta. Saaduista tuloksista laadittiin graafiset kuvaajat samaan kenttään

Maanpuolustustamme ja rauhanjärjestöjen toimintaa kuvaavat sanat

(Annettujen järjestyslukujen keskiarvot ja niiden erotukset maanpuolustuksen kannalta; + = maanpuolustus etusijalla.)

Sana	Maanpuolustus	Rauhanjärjestöt	Erotus
1 Isänmaallinen	2,84	4,60	+1,76
2 Vastuuntuntoinen	2,90	5,24	+2,34
3 Järkevä	3,58	4,41	+0,83
4 Maltillinen	4,00	5,02	+1,02
5 Tehokas	4,91	5,45	+0,54
6 Sankarillinen	5,03	6,95	+1,92
7 Tehoton	8,08	7,33	-0,75
8 Kiihkoileva	7,97	5,71	-2,26
9 Haihatteleva	8,19	6,05	-2,14
10 Epäisänmaallinen	8,93	8,39	-0,54
11 Vastuuntunnoton	10,09	9,14	-0,95
12 Raukkamainen	10,18	9,45	-0,73

Käsitykset rauhanjärjestöjen ja maanpuolustuksen olemuksesta ja toiminnasta

Taulukko 13

Järjestyslukujen keskiarvoista voidaan päätellä käsitysten maanpuolustuksesta olevan selvempiä kuin vastaavasti rauhanjärjestöistä. Viime-mainittujen osalta sanoille annettujen järjestyslukujen keskiarvot sijoittuvat huomattavasti suppeammalle alueelle kuin maanpuolustuksen kondalla. On myös merkillepantavaa, että sanojen epäisänmaallinen, vastuuntunnon, raukkamainen katsotaan vähiten kuvaavan sekä maanpuolustusta että rauhanjärjestöjen toimintaa. Parhaiten on niitä kumpaakin katsottu kuvaavan sanojen isänmaallinen, vastuuntuntoinen, järkevä.

Kun käsityksiä maanpuolustuksesta ja rauhanjärjestöistä verrataan toisiinsa, todetaan mielenkiintoisena seikkana, että maanpuolustus on asetettu etusijalle sanojen isänmaallinen, vastuuntuntoinen, järkevä, maltillinen, tehokas, sankarillinen kohdalla. Sen sijaan sanojen tehoton, kiihkoileva, haihatteleva, epäisänmaallinen, vastuuntunnoton, raukka-mainen on katsottu kuvaavan enemmän rauhanjärjestöjä kuin maanpuolustusta. Selvä kulminaatio on siten havaittavissa kohdassa, jossa positiiviset kuvaajat muuttuvat negatiivisiksi vastakohdiksi. Suurimmat erot maanpuolustuksen eduksi ovat vastuuntuntoisuuden, kiihkoilemattomuuden, haihattelemattomuuden, sankarillisuuden ja isänmaallisuuden kohdalla tässä suuruusjärjestyksessä. Sen sijaan esim maanpuolustuksemme tehokkuutta ei pidetä järin paljon suurempana rauhanjärjestöjen toimintaan verrattuna. Tämä seikka antaa aihetta itsetutkisteluun maanpuolustuksen piirissä samoin kuin se, että epäisänmaallisuuden kohdalla ero maanpuolustuksen ja rauhanjärjestöjen välillä on kaikkein pienin eli sama kuin tehokkuuden arvioinnissa.

5. Puolustuslaitoksen suhtautuminen rauhantyöhön

a. Tietouden tarve ja näkemykset rauhanjärjestöjen työstä

Kantahenkilöstöltä tiedusteltiin, olisiko henkilökuntaa informoitava rauhanjärjestöjen päämääristä ja toimintatavoista. Myönteisen vastauksen antoi 105 (70,0 %), kielteisen 29 (19,3 %), kuuden (4,0 %) ollessa sitä mieltä, että se on yhdentekevää. Kymmenen (6,7 %) oli jättänyt vastamatta tähän kysymykseen. Selvä enemmistö siis kannatti sitä, että henkilökuntaa on näissä kysymyksissä informoitava. Tässä nähdään ilmeisesti asian tärkeys ja informaation tarve toisaalta siksi, että on havaittu muiden olevan vaarallisen tietämättömiä. Viimemainittuun käsityskantaan voidaan olettaa vaikuttavan sen, että nähdään rauhanjärjestöjen toiminnan puolustuslaitokselle haitalliset piirteet, samalla kun on havaittu mahdollisesti suurimman osan kantahenkilökuntaa olevan asiasta tietämättömiä. Tätä todistaa myös vertailu rauhanliikkeiden tuntemuksen ja informaatiotarpeen välillä. Kaikki ne, jotka henkilökunnasta

kuuluvat korkeimpaan tietämysluokkaan (ryhmä 5, kysymys 1) olivat sitä mieltä, että kantahenkilökuntaa on informoitava rauhanjärjestöjen toiminnasta. Tässä mielessä tutkittiinkin henkilökunnan kokemuksia heidän rauhankysymyskeskusteluistaan. (taulukko 14)

Keskustellessani ns rauhan- kysymyksistä	Vastausten lukumäärä	%
— olen mielestäni selkeästi pystynyt käsittelemään maanpuolustuksen ja rau- hanliikkeiden suhteita toisiinsa	75	50,0
— olen tuntenut joutuneeni tukalaan tilanteeseen asia- tietojen puuttuessa	48	32,0
— olen pitänyt parhaana kiel- täytyä keskustelemasta (ei vastannut)	19 (8	12,7 5,3)
	150	100,

Taulukko 14.
Kantahenkilökunnan
kokemukset kes-
kustelustaan rau-
hankysymyksistä.

On ilahduttavaa todeta, että puolet henkilökunnasta hallitsee asian ainakin omasta mielestään siinä määrin, että on kyennyt keskustelemaan. Kun kuitenkin n joka kolmas on tuntenut asiätietojen puutteensa ja joka kahdeksas on jopa kieltäytynyt keskustelemasta, on informaation tarve kantahenkilöstön piirissä aivan ilmeinen.

Henkilökunnan keskuudessa oli tosin eniten rauhanjärjestöjä tuntevien ryhmä (ryhmä 5) varsin suuri muihin vastaajiin verrattuna (kysymys 1). Toisaalta kuitenkin yli puolet henkilökunnasta sijoittui kahteen heikoimman tuntemuksen omaavaan ryhmään (1—2). Mielenkiintoista on havaita, että ne, jotka ovat olleet sodassa, ovat ainakin omasta mielestään selviytyneet keskusteluista paremmin kuin vastaavasti ei-sodassa olleet.

b. Puolustuslaitoksen kanta

Seuraavalla kysymyksellä haluttiin selvittää, mikä kantahenkilökunnan mielestä olisi puolustuslaitoksen kanta, jos rauhanjärjestöjen toiminta koulutuksen yhteydessä otetaan esille (taulukko 15).

	Vastausten lukumäärä	%
— korostamalla erityisesti maanpuolustuksen merkitystä rauhanturvaamisessa	96	64,0
— osoittamalla kiihkottomasti kummankin osapuolen tavoitteiden yhdenmukaisuus ja keinojen erilaisuus	46	30,6
— saattamalla rauhanjärjestöt naurunalaisiksi (ei vastannut)	1 (7	0,7 (4,7)
	150	100,0

Taulukko 15.
Kantahenkilökunnan käsitys tavasta, jolla rauhankysymyksiä olisi koulutuksessa käsiteltävä.

Yli puolet kantahenkilökunnasta on tendenssimäisen opetuksen kannalla, eli toisin sanoen koulutuksessa olisi perusteltava nimenomaan maanpuolustuksen keskeistä merkitystä rauhan turvaamisessa. Tämän tulisi kuitenkin tapahtua maltillisesti, mihin viittaa naurunalaiseksi saattamisen häviävän pieni kannatus. Ehkäpä oikea kannanotto onkin hahmoteltavissa johonkin kahden eniten kannatusta saaneen vaihtoehdon välille ja lähemmäksi maanpuolustuksen merkityksen korostusta.

V JOHTOPÄÄTÖKSIÄ RAUHANLIIKKEISIIN KOHDISTUNEESTA JA ERAISTA MUISTA MIELIPIDETUTKIMUKSISTA

A. YLEISTÄ

Mielipidetutkimuksen perusteella voidaan sanoa rauhanliikkeiden yksityiskohtaisen tuntemuksen olevan varsin vähäistä. Rauhanliikkeitä tunnetaan nimen perusteella vain muutamia, Sadankomiteain ollessa selvästikin etusijalla.

Tutkimuksen mukaan järjestöjen katsotaan tarkoitusperiltään olevan pääasiassa puolueettomia. Niinpä voidaan olettaa yleisön myös olevan alttiimpaa tältä taholta tulevalle mielipiteen muokkaukselle, kuin jos ne nähtäisiin selvästi poliittisesti väritetyiksi, jolloin niiden toimintaan suhtauduttaisiin kielteisemmin ja varauksin. Ilmeisesti tätä varauksel-

lista asennetta on kuitenkin olemassa. Katsotaanhan rauhanyhdistysten jäsenistön pääasiassa olevan vasemmistolaisia ja puolueettomia henkilöitä, mutta todellisina "rauhammiehinä" nähdään vasemmistolaiset silti kaikkein heikoimpina. Tässä suhteessa käsitykset sotilaista, joita pidetään poliittisia puolueita parempina rauhanasianajajina, antanevat sotilaille edullisen lähtökohdan oman kantansa esittämiselle rauhantyöstä. Tämä kanta otetaan myös sitä perustellumpaan vastaan, mitä politisoituneempaan ja epäreaalisempaan rauhantyö nähdään maanpuolustukseen verrattuna. Sama voidaan lausua myös kääntäen, eli mitä puolueettomampaan ja järkevämpään rauhanjärjestöjen työ nähdään maanpuolustukseen verrattuna, sitä vähemmän kuunnellaan sotilaan esittämiä näkökantoja turvallisuutemme ylläpitämisen peruselementeistä. Tässä mielessä onkin valitettavaa, että maanpuolustustamme pidetään tutkimuksen antamien tulosten mukaan nykyisellään vain jonkin verran järkevämpään ja tehokkaampaan kuin rauhanjärjestöjen työtä. Voidaan siis todeta, että enää ei rauhantyön tekijöitä pidetä "vähä-älyisinä myötäjuoksijoina", kuten ehkä aiemmin on tapahtunut. Asenteisiin on vaikuttamassa myös näkemys maanpuolustuksemme merkityksestä sodanuhkan vähentäjänä, joka tässä tutkimuksessa todettiin varsin huomattavaksi. Olihan yli 90 % sitä mieltä, että maanpuolustuksen ylläpito meillä on omiaan estämään sodan. Tässä kohden on kuitenkin muistettava otoksen koostumus ja vältettävä liian radikaaleja yleistyksiä.

Koska kuitenkin rauhanjärjestöt pyrkivät osoittamaan sotilaalliset toimenpiteet turvallisuuspoliittisesti epäilyttäviksi, voidaan eräiden eri aikoina suoritettujen tutkimusten perusteella tarkastella, ovatko rauhanjärjestöt tässä työssään onnistuneet.

B. ASEENTEET MAANPUOLUSTUKSEEN NAHDEN

Eräs ruotsalainen alan tutkimus määrittelee, että "maanpuolustushenki on yhdistelmä tahdosta puolustautua ja henkisestä voimasta vastarintaan".¹⁾ Suomalaista maanpuolustushenkeä on tässä mielessä mitattu useastikin viime sotien jälkeen, vaikkakin ensimmäinen laaja tutkimus²⁾ tältä alalta on valmistunut vasta vuonna 1965. (Vuonna 1960

¹⁾ Psykologiskt försvar, s 53

on tosin valmistunut valtiotieteen tohtori Antti Eskolan tutkimus "Yhteiskunnan säilyttämistä ja puolustamista koskevat arvostukset", joka on laadittu Henkisen Maanpuolustuksen Komitean toimeksiannosta ja eräiden aikaisempien tässäkin mainittujen tutkimusten materiaalia hyväksi käyttäen). On syytä todeta, että missään näistä tutkimuksista (J Valtanen v 1954, L Koho v 1958, S Randell v 1962 ja R Hyvärinen v 1965) ei ole kuitenkaan kiinnitetty huomiota pasifismiin maanpuolustushengen heikentäjänä. Syytä on etsitty pääasiallisesti käydyistä sodistamme, niiden perinnöstä, itse puolustuslaitoksesta sekä kommunismista.

Tarkasteltaessa suomalaisten asenteita maanpuolustukseen nähden on siis käytettävissä tutkimustuloksia, joiden perusteella voidaan todeta asenteenmuutokset ajan funktioina. Muutoksiin vaikuttaneet syyt ovat kuitenkin vain oletettavissa, eikä esimerkiksi rauhanjärjestöjen työn aktivoitumisen sattuminen samaan ajankohtaan maanpuolustushengen heikkenemisen kanssa osoita tämän johtuvan yksinomaan rauhanjärjestöjen työstä. Syytähän saattaa olla lukemattomia sekä aatteellisia että taloudellisia. Tässä yhteydessä pyritään kuitenkin löytämään rauhanjärjestöjemme työn aktivoitumisen sekä maanpuolustusasenteissa tapahtuneiden muutosten mahdolliset ajalliset yhtymäkohdat.

1. Puolustustahto ja -kyky

Puolustustahtoa on mitattu kysymyksellä: "Jos jokin suurvalta hyökkäisi Suomen kautta, niin olisiko sinusta maamme asetettava puolustukseen vai alistuttava miehitykseen?" Vaikka eri tutkijoiden asettamat kysymykset ja niiden tarjoamat vastausmahdollisuudet sekä itse otos poikkeavatkin jonkin verran toisistaan (taulukko 16) on niistä kuitenkin tehtävissä eräitä johtopäätöksiä.

Miehitykseenalustumiskanta on pienentynyt kymmenessä vuodessa 8 %-yksiköllä. Tällä hetkellä vain noin joka seitsemäs suomalainen alistuisi miehitykseen, kun vielä vuonna 1954 noin joka viides oli sitä mieltä, ettei olisi asetettava puolustuskannalle. Tässä on kuitenkin todettava se

²⁾ R Hyvärisen tutkimus Henkisen Maanpuolustuksen Suunnittelukunnan toimeksiannosta

MAANPUOLUSTUSASENTEET JA NIIDEN MUUTTUMINEN ERAIDEN TUTKIMUSTEN VALOSSA

Valtanen v 1954	Koho v 1958	Randell v 1962	Hyvärinen v 1964
<p>"Miten paljon luotatte maamme nykyisten puolustusvoimien kykyyn puolustaa maata hyökkäyksen sattuessa?"</p> <p>— Melkoisesti, paljon 18 — Hyvin vähän 74 — Riippuu hyökkääjästä 2 — Ei osaa sanoa 6 (Valtanen, s 52)</p>	<p>"Arveletteko, että Suomen puolustusvoimat kykenevät puolustamaan maatamme jos joutuisimme hyökkäyksen kohteeksi?"</p> <p>— Kykenevät varmasti 3 — Ehkä kykenevät 32 — Eivät kykene 64 — Ei osaa sanoa 1 (Koho, s 19)</p>	<p>"Nykyisellä aseistuksella ja miehistön koulutuksella ei puolustusvoimiemme olisi mahdollista torjua yhdenkään kehittyneen valtion taholta tullutta hyökkäystä"</p> <p>abit % uo — Väitteen puolesta 47,6 24,6 — Ei kantaa 16,6 11,1 — Väitettä vastaan 35,8 64,3 (Randell, s 65)</p>	<p>"Mitä mieltä olette maamme puolustusvoimien koulutuksen tasosta? Miten asevelvollisten koulutus hoidetaan?"</p> <p>— Erittäin hyvin 19 — Melko hyvin 61 — Melko huonosti 4 — Erittäin huonosti 1 — Ei osaa sanoa 15 (Hyvärinen, s 32)</p>
<p>"Jos jokin suurvalta lännestä hyökkäisi maamme kautta, niin olisiko Teistä Suomen asetettava puolustuskannalle vai ei?"</p> <p>— Olisi asetettava puolustuskannalle 61 — Ei olisi asetettava puolustuskannalle 21 — Riippuu tilanteesta 5 — Ei osaa sanoa 13 (Valtanen, s 46)</p>	<p>"Jos jokin suurvalta hyökkäisi Suomen kautta, niin olisiko Sinusta maamme asetettava puolustukseen vai alistuttava miehitykseen?"</p> <p>— Asetuttava puolustukseen 78 — Alistuttava miehitykseen 19 — Ei osaa sanoa 5 (Koho, s 19)</p>		<p>"Jos jonkun suurvallan sotajoukot käyttäisivät Suomea kauttakulkumaana tai muuten tunkeutuisivat tänne, niin pitäisikö Suomen ryhtyä puolustautumaan, jos hyökkäys tulisi lännestä tai jos se tulisi idästä?"</p> <p>— Olisi puolustauduttava kaikissa tapauksissa 71 — Olisi puolustauduttava jos länsi hyökkäisi 11 — Olisi puolustauduttava jos itä hyökkäisi 2 — Ei olisi puolustauduttava 13 — Ei osaa sanoa 3 (Hyvärinen, s 35)</p> <p>"Jos joku vieras valtio hyökkäisi Suomeen ja valittavana olisi vihollisen suorittama miehitys tai ydinsota Suomen alueella, niin minkä vaihtoehdon valitsisitte?"</p> <p>— Valitsisi miehityksen 28 — Valitsisi ydinsodan 3 — Kummatkin ovat yhtä pahoja 40 — Riippuu tilanteesta ja miehittäjästä 18 — Ei osaa sanoa 11 (Hyvärinen, s 36)</p>
<p>Huom: Otoksessa on vain 17—45 vuotiaita miehiä</p>	<p>Otoksessa on vain miesylioppilaita</p>	<p>Otoksessa on vain abituruksia ja reserviupseerioppilaita</p>	<p>Otos on "pienoiskuva" kansastamme</p>

seikka, että vuonna 1965 miehitykseen alistumista kannattavia oli eniten (noin 18 %) 20—24 vuotiaiden piirissä. 25—39 vuotiaiden ryhmässä tämän kannan omaavat ovat jo vähentyneet 9 %:iin.^{*)} Nuorison suuri miehityksen kannatus saattaa johtua joko tietämättömyydestä puolustuksellisista mahdollisuuksistamme tai rauhanjärjestöjen defaitistisesta mielipidemuokkauksesta erityisesti nuorison keskuudessa. Tässä mielessä on kiintoisaa tarkastella puolustuskykyämme koskevien käsityskantojen muutoksia.

Käsityksiä puolustuskyvystämme on mitattu kysymyksellä: "Arvelletteko, että Suomen puolustusvoimat kykenevät puolustamaan maamme, jos joutuisimme hyökkäyksen kohteeksi?" Vaikka jälleen eri tutkimuksissa käytetyt kysymykset ja vastausmahdollisuudet poikkeavat jossain määrin toisistaan, voidaan kuitenkin todeta seuraavaa:

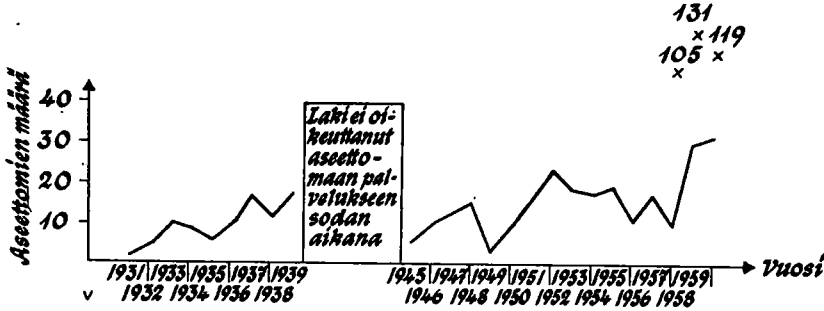
- Puolustuskykyämme on jatkuvasti pidetty verraten alhaisena. Jos kuitenkin rinnastamme Valtasen "hyvin vähän, vähän"-luottajat Kohon "eivät kykene"-arvelijoihin, todetaan puolustusvoimiemme kykyä epäilevien määrän pienentyneen jo vuodesta 1954 vuoteen 1958 10 %-yksikköä.
- Jos oletetaan käsitysten puolustusvoimiemme koulutustasosta heijastavan myös käsityksiä puolustuskyvystämme, antaa Hyvärisen tutkimus perusteet arvioida niiden käsitysten edelleenkin vähentyneen, jotka pitävät puolustuskykyämme huonona.
- Randellin tutkimus osoittaa selvästi sen, miten ainakin koululaisnuorison piirissä nähdään puolustusvoimaimme kyky heikoksi. Joka toinen abiturus on sitä mieltä, ettemme kykene puolustautumaan. Tärkeätä on kuitenkin todeta, miten vähäinenkin asiantuntemus on nostanut käsityksiä mahdollisuuksistamme: vain joka neljäs upseerioppilas on enää sillä kannalla, että emme kykene puolustautumaan.

Yksi aktiivisimman rauhanjärjestön, Sadankomitean, päämääristä on asevelvollisuuden lakkauttaminen, jota pyritään tätä nykyä edistämään kiihottamalla nuorisoa aseettomaan palvelukseen. Aseettomaan palvelukseen ovat aiemmin yleensä pyrkineet vain omantunnonarat, ja van-

^{*)} Kapt T Tuomisen diplomityöhön liittyvät tutkimukset

a. Taulukko työpalvelusvelvollisina puolustuslaitoksen ulkopuolella palveleista asevelvollisista vv 1931—1960

(Vuoden 1931 lain mukaisesti)

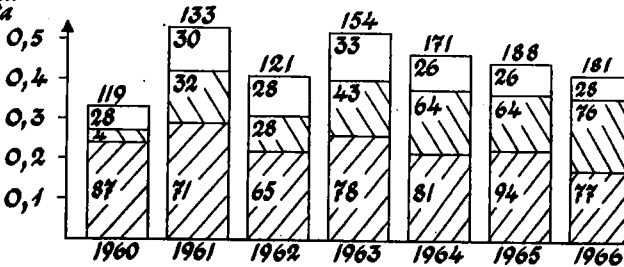

Koska vuoden 1931 lain mukaan halukkaudesta aseettomaan palvelukseen ilmoitettiin vasta palvelukseen astuttaessa, jolloin joukko-osaston komentaja sai ratkaista, palveleeko asianomainen joukko-osastossa vai puolustuslaitoksen ulkopuolella, on Pääesikunnan järjestelyosastossa olemassa tietoja vain puolustuslaitoksen ulkopuolella palveleista aseettomista. Vuosilta —58 ja —59 on lakiuudistusta tutkinut komitea koonnut tiedot kokonaismääristä ja vuodelta —60 on Pääesikunnan järjestelyosastolla vastaavat tiedot. LÄHDE: PEjärj-os:n ja PIM:n arkistot sekä maj E Virolaisen haastattelu.

b. Taulukko aseettomaan palvelukseen halukkaista kutsunnoissa vv 1960—1966

(Vuoden 1959 lain mukaan, joka astui voimaan v 1961)

% kutsunnassa läsnäolleista

SELITE

Numerot osoittavat anoneitten määrää. Anonut aseettomaan palvelukseen

- = puolustuslaitoksessa
- = työlaitoksessa
- = siviilipalvelukseen

HUOMAUTUS: Vain kokonaismäärien prosenti on laskettu. Pylväitten sisäinen jakautuma palvelupaikkojen suhteen prosentuaalisesti vain summittainen.

LÄHDE: PEjärj-os:n arkisto ja maj E Virolaisen haastattelu.

Taulukko 17

hemmista rauhanjärjestöistä ovat asevelvollisuutta vastustaneet vain toiminnallisesti verraten passiiviset Sovinnonliitto ja Sodanvastustajat. Sadankomiteain työn vaikutusten pitäisi siten näkyä aseettomaan palvelukseen pyrkivien määrän nousuna vuoden 1963 eli Helsingin Sadankomitean perustamisen jälkeen. Taulukon 17 perusteella voidaan tehdä eräitä johtopäätöksiä.

Vuosien 1931—1959 ajalta johtopäätösten teko on satunnaista, koska silloisesta laista johtuu, että vain puolustuslaitoksen ulkopuolella palvelleista aseettomista on olemassa tietoja. Määrän voidaan olettaa kuitenkin pysyneen varsin tasaisena ja liikkuneen vuosittain sadan molemmin puolin. Rauhanjärjestöjen toiminnalla ei siis tänä ajanjaksona ilmeisesti ole ollut vaikutusta lukumäärän nousuun.

Vuosilta 1960—1966 on olemassa yksityiskohtaiset tiedot. Aseettomiksi halukkaiten määrä on vuosittain laskettu prosentteina kutsunnassa olleiden kokonaismäärästä. Näin siksi, että halukkuuden (ei siis itse aseettomaksi hyväksymisen) voidaan ajatella olevan mielipidemuokkauksen tulosta ja että toisaalta vain prosentuaalinen osuus, eikä lukumäärä sinänsä, antaa kuvan "aseettomuuden" kannatuksen muutoksista.

Taulukosta todetaan aseettomien määrän nousseen vuodesta 1960 vuoteen 1961. Tämä saattaa olla seurausta P Linkolan vuoden 1960 kesällä ilmestyneen pamfletin ympärille kehittyneestä ja oloissamme ensimmäisestä laajasta pasifistisesta keskustelusta. Vaikka aseettomien lukumäärä onkin sadankomiteain perustamisen (v 1963) jälkeen noussut, on sen prosenttinen osuus kutsunnoissa olleiden määrästä jatkuvasti laskenut. Tässä suhteessa ei siis rauhanjärjestöjen toiminnalla ole ollut vaikutusta.

Mainittakoon, että esim Ruotsissa on aseellisesta palveluksesta kieltäytyviä vuosittain vajaa 1 %. Tähän ei ole laskettu Jehovan todistajia, jotka on vapautettu asepalveluksesta. *) Koska meillä Jehovan todistajat muodostavat suuren osan aseellisesta palveluksesta kieltäytyvien noin 0,4—0,5 %:n vuotuisesta määrästä, voidaan tilannetta meillä pitää tässä mielessä huomattavasti parempana kuin Ruotsissa.

Maanpuolustuksemme kannalta on näin ollen todettavissa myönteisenä piirteenä puolustustahdon sodan jälkeinen jatkuva lujittuminen,

*) Ruotsin puolustusministeri Sven Anderssonin lausunto 24. 4. 1967 Helsingin Sanomien 25. 4. 1967 s 13 mukaan.

KASITYKSET PUOLUSTUSVOIMAIN MERKITYKSESTÄ RAUHAN SÄILYMISELLE

Valtanan v 1954	Randell v 1962	Hyvärinen v 1964	Kaarnola v 1966																																			
<p>"Toisten mielestä maamme pysyy paremmin selkkausten ja sotien ulkopuolella, jos meillä ei ole puolustusvoimia, toisten mielestä taas, jos meillä on puolustusvoimat? Mikä on Teidän mielipiteenne tästä?"</p> <table> <tr> <td></td> <td style="text-align: right;">%</td> </tr> <tr> <td>— Parempi, jos on</td> <td style="text-align: right;">53</td> </tr> <tr> <td>— Parempi, jos ei ole</td> <td style="text-align: right;">11¹⁾</td> </tr> <tr> <td>— Ei vaikuta asiaan</td> <td rowspan="2" style="text-align: right;">} 36²⁾</td> </tr> <tr> <td>— Ei osaa sanoa</td> </tr> </table> <p>¹⁾ SKDL:n kannattajien osuus oli 32 % näistä ²⁾ Ei ole eritelty</p> <p>(Valtanan, s 53)</p>		%	— Parempi, jos on	53	— Parempi, jos ei ole	11 ¹⁾	— Ei vaikuta asiaan	} 36 ²⁾	— Ei osaa sanoa	<p>"Vanha sanonta 'varustaudu sotaan niin turvaat rauhan' pitää paikkansa meidänkin aikanamme"</p> <table> <tr> <td></td> <td style="text-align: right;">%</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: right;">abit upsopp</td> </tr> <tr> <td>— Väitteen puolesta</td> <td style="text-align: right;">54,9 65,5</td> </tr> <tr> <td>— Ei kantaa</td> <td style="text-align: right;">14,1 10,1</td> </tr> <tr> <td>— Väitettä vastaan</td> <td style="text-align: right;">31,0 24,4</td> </tr> </table> <p>(Randell s 67)</p>		%		abit upsopp	— Väitteen puolesta	54,9 65,5	— Ei kantaa	14,1 10,1	— Väitettä vastaan	31,0 24,4	<p>"Toisten mielestä maamme pystyy pysymään paremmin selkkausten ja sotien ulkopuolella, jos meillä ei ole puolustusvoimia, toisten mielestä taas jos meillä on puolustusvoimat. Mikä on Teidän mielipiteenne?"</p> <table> <tr> <td></td> <td style="text-align: right;">%</td> </tr> <tr> <td>— Parempi jos on puolustusvoimat</td> <td style="text-align: right;">79</td> </tr> <tr> <td>— Parempi jos ei ole puolustusvoimia</td> <td style="text-align: right;">10</td> </tr> <tr> <td>— Ei osaa sanoa</td> <td style="text-align: right;">11</td> </tr> </table> <p>(Hyvärinen, s 32)</p>		%	— Parempi jos on puolustusvoimat	79	— Parempi jos ei ole puolustusvoimia	10	— Ei osaa sanoa	11	<p>"Toiset ihmiset ovat sitä mieltä, että maanpuolustuksen ylläpito Suomessa on omiaan estämään sodan. Toiset taas ovat sitä mieltä, että se on omiaan aiheuttamaan sodan. Mikä on Teidän käsityksenne?"</p> <table> <tr> <td></td> <td style="text-align: right;">%</td> </tr> <tr> <td>— Estää sodan</td> <td style="text-align: right;">94,4</td> </tr> <tr> <td>— Aiheuttaa sodan</td> <td style="text-align: right;">4,8</td> </tr> <tr> <td>— (Ei vastannut</td> <td style="text-align: right;">0,8)</td> </tr> </table> <p>Otoksessa on vain kantahenkilöstöä ja varusmiehiä.</p>		%	— Estää sodan	94,4	— Aiheuttaa sodan	4,8	— (Ei vastannut	0,8)
	%																																					
— Parempi, jos on	53																																					
— Parempi, jos ei ole	11 ¹⁾																																					
— Ei vaikuta asiaan	} 36 ²⁾																																					
— Ei osaa sanoa																																						
	%																																					
	abit upsopp																																					
— Väitteen puolesta	54,9 65,5																																					
— Ei kantaa	14,1 10,1																																					
— Väitettä vastaan	31,0 24,4																																					
	%																																					
— Parempi jos on puolustusvoimat	79																																					
— Parempi jos ei ole puolustusvoimia	10																																					
— Ei osaa sanoa	11																																					
	%																																					
— Estää sodan	94,4																																					
— Aiheuttaa sodan	4,8																																					
— (Ei vastannut	0,8)																																					
<p>Huom: Otoksessa on vain 17—45 vuotiaita miehiä.</p>	<p>Otoksessa on vain abituruksia ja reserviupseerioppilaita</p>	<p>Otos on "pienoiskuva" kansatamme.</p>																																				

Taulukko 18

samalla kun luottamus puolustusvoimiemme kykyyn on lisääntynyt. Vaikka tällä perusteella voidaan sanoa, ettei rauhanjärjestöillä ole ollut työssään ainakaan tässä suhteessa vaikutuksia, on kuitenkin syytä panna merkille, että viimeisimmän (Hyvärisen) tutkimuksen mukaan esiintyy alistumismielialaa eniten nuorison (20—24 vuotiaiden) parissa.

2. Puolustusvoimain merkitys rauhan säilymiselle

Käsityksiä puolustusvoimain merkityksestä rauhantilan ylläpitämiselle on tutkittu kysymyksellä: "Toisten mielestä maamme pystyy pysymään paremmin selkkausten ja sotien ulkopuolella, jos meillä ei ole puolustusvoimia, toisten mielestä taas jos meillä on puolustusvoimat: mikä on Teidän mielipiteenne?"

Vaikka eri tutkijat ovatkin käyttäneet toisistaan jonkin verran poikkeavia kysymyksiä, vastausvaihtoehtoja sekä otosta, voidaan saaduista tuloksista tehdä kuitenkin eräitä suuntia antavia johtopäätöksiä.

- Vuodesta 1954 vuoteen 1964 on niiden henkilöiden määrä lisääntynyt 26 %-yksiköllä, jotka uskovat puolustusvoimiemme vaikuttavan maamme pysymiseen sotien ja selkkausten ulkopuolella. Kahdeksan suomalaista kymmenestä oli siis v 1964 sitä mieltä, että puolustusvoimat ovat nimenomaan rauhan takeena.
- Vuoden 1966 mielipidetutkimuksessa olivat vastausvaihtoehdot jyrkemmät. Epäröivät (ei osaa sanoa) ovat sijoittuneet tässä ilmeisesti "estää sodan"-ryhmään. Puolustusvoimain rauhaa turvaava merkitys nähdään tässä varsin korostetusti, mihin saattaa olla perusteena se, että vastaajina oli vain asepalveluksessa olevia. Tutkimuksessa onkin voitu todeta, että näkemys maanpuolustuksen sotaa estävästä luonteesta on sitä voimakkaampi mitä enemmän on saatu sotilaskoulutusta (erityisesti on nyt kyse varusmiehistä). Kun aikaisemmin todettiin myös luottamuksen puolustuskykyymme (vrt s 55) nousevan sotilaskoulutuksen lisääntymisen myötä, vallitsee näiden kahden seikan välillä selvä riippuvuus: mitä enemmän luotetaan puolustuskykyymme, sitä paremmin nähdään maanpuolustuksen olevan sotaa estävä tekijä, ja kääntäen, mitä vähäisempi on luottamus puolustuskykyymme, sitä huonom-

min nähdään sen estävän sodan. Voidaan siis sanoa, että sotilaallisista kysymyksistä vähiten perillä oleville on helposti osoitettavissa, että maanpuolustus ei estä sotaa vaan nimenomaan aiheuttaa sen. Tämähän on antimilitaristien ja myös useimpien rauhanjärjestöjen toiminnan perusta: defaitismi luodaan vähättelemällä maanpuolustuksemme kykyä ja samalla saavutetaan otollinen maaperä sille väitteelle, että maanpuolustus (lähinnä puolustusvoimat) on sodan aiheuttaja. Tätä maaperää ei tässä tutkimuksessa todetun perusteella ainakaan tällä hetkellä ole olemassa, eikä rauhanjärjestöillä tässäkään suhteessa siis voida katsoa olleen vaikutusta mielipiteisiin.

YHDISTELMÄ

Luodaksemme yhteenvedon rauhanliikkeiden kehitystendensseistä voidaan todeta, että rauhanliikkeiden vuonna 1815 syntyessä oli historiallinen kehitys sodan ja rauhan kysymyksissä muokannut jo kaikki ne keinot, joilla pysyvän rauhantilan luomiseen voitaisiin päästä. Niinpä rauhanliike on pyrkinyt sovintotuomioistuimen, aseidenriisunnan ja varustelujen vähentämisen aikaansaamiseen, ylikansalliset asevoimat omaavan maailmanlaajuisen valtioliiton luomiseen sekä sodan tuhojen ja vahinkojen lieventämiseen. Toisen maailmansodan jälkeen on työ kohdistunut erityisesti ydinaseiden leviämisen estämiseen, käytön kieltämiseen ja niiden hävittämiseen. Oman maamme rauhanliikkeiden tavoitteista on näiden lisäksi mainittava seuraavat turvallisuutemme kannalta kyseenalaiset tavoitteet:

- asevelvollisuuden lakkauttaminen ja pyrkimys aseettomina palvelevien lukumäärän lisäämiseen,
- maamme yksipuolinen aseidenriisunta,
- väestönsuojelutyön vähättely,
- henkisen maanpuolustuksen asettaminen epäilyksen alaiseksi,
- pyrkimys osoittaa maanpuolustus sotia aiheuttavaksi ja puolustulaitoksessa palvelevat henkilöt sadisteiksi ja yleensäkin epäsosiaalisiksi yksilöiksi ja
- pyrkimys osoittaa, että nykyisellä sotateknisen kehityksen tasolla olevassa maailmassa ei ole mahdollisuuksia puolustussodasta sel-

viytymiseen yleensäkin eikä erityisesti meidän resursseillamme, josta on edelleen kehitetty "bättre röd än död"-ajattelu, mikä suorastaan kehottaa mieluummin antautumaan kuin taistelemaan.

Erityisesti viimeksi mainittu pyrkimys on omiaan levittämään alistemielialaa kansan keskuuteen. Tämän mielialan seuraukset koettiin toisen maailmansodan aikana mm Norjassa, missä "maanpuolustuksen johto oli hajanainen, eikä sillä ollut edellytyksiä henkisen pohjan lujittamiseen sitä myrkyä vastaan, jota väärin tulkittu pasifismi levitti puolustusvoimiin ja koko kansaan".¹⁾

Rauhanliikkeiden päämääriä tarkasteltaessa on myös syytä esittää neuvostoliittolaisen marsalkka Shaposhnikovin näkemys tämän päivän rauhasta: "Jos sota on politiikan jatkamista toisin keinoin, niin on myös rauha taistelun jatkamista toisin keinoin".²⁾ Tulkitessaan tämän lauseen sisältöä päättyy ruotsalainen eversti Bo Westin kaavioon kumouksellisen sodankäynnin metodiikasta. Kumouksellisessa sodassa pyritään siten turmelemaan kohdemaan sotilaalliset resurssit sekä suuruuteen että laatuun nähden. Tämä tapahtuu aseidenriisuntatyönä, ehdottamalla rauhanvyöhykkeitä, tukemalla rauhanliikkeitä sekä toimintaa asepalveluksesta kieltäytymiseksi, erilaisella epäilyksen alaiseksi tekemisellä sekä uhkaamalla sotilaallisella voimalla. Rauhanliikkeiden työllä sekä kumouksellisen sodan metodiikalla todetaan siis tämän mukaan olevan erittäin monia yhtymäkohtia.

Pasifististen päämäärien saavuttamiseksi toimii maassamme vuoden 1967 alussa yhdeksän järjestöä, mikä lukumääräisesti ja erityisesti jäsenmääränsä puolesta on huomattavasti vähäisempää muihin pohjoismaihin verrattuna. On myös merkillepantavaa, että eri järjestöt toimivat yleensä samojen toimihenkilöiden johtamina. Näin on asian laita kaikissa muissa yhdistyksissä paitsi Sadankomiteoissa, mikä on todisteena tietynlaisesta "verenvähyydestä" varttuneempien rauhantyön tekijöiden piirissä. Nuorison rauhanliike, eli lähinnä Sadankomiteat, on kuitenkin saanut mukaansa verraten runsaasti juuri aktiivisimpaan ja henkisesti vireään nuorison osaan kuuluvia yksilöitä, joiden työn tuloksista ei laajemmassa mielessä tosin toistaiseksi ole näytöä.

¹⁾ Lauri A. Sotilasaikakauslehti 3/1966, s 140

²⁾ B Westin, Vårt Försvar n:o 2/64, ss 9—10

Suoritettujen tutkimuksien antamat tulokset ovat osoittaneet, ettei rauhanjärjestöjen toiminnalla ole ollut maassamme sanottavaa vaikutusta yleiseen mielipiteeseen. Onhan puolustustahtomme lisääntynyt jatkuvasti sotien jälkeen, eikä aseellisesta palveluksesta kieltäytyneiden määrä ole kasvanut. Tärkeimpänä rauhanjärjestöjen saavutuksena voidaan kuitenkin pitää sitä, että erityisesti nuorison rauhantyö on saanut osakseen tasavallan presidentin voimakkaan tuen. Tämä on epäilemättä heijastunut pasifististen ajatusten yhä laajempaan julkistamisena ja tukemisena erityisesti kaikissa julkisissa tiedotusvälineissä. Puolustusvoimat on pyrkinyt ottamaan tämän kehityksen huomioon siten, että rauhanliikkeiden ja maanpuolustuksen välisiin suhteisiin on otettu kantaa sekä puolustusvoimain komentajan lausunnoissa vuodesta 1963 alkaen että eräiden varusmiehille pidettävien oppituntien sisällössä.

Vaikka mielipidetutkimus osoittaaakin myönteistä kehitystä puolustustahdossamme, on nuorison parissa aktivoituneen pasifistisen työn tuloksena ilmeisesti kuitenkin tulevaisuudessa todettavissa varusmiesten joukossa yhä enemmän epäilevää ja maanpuolustuksemme tulevaisuuteen luottamatonta ajattelua. Tämä on haaste puolustusvoimille, joka saa nämä nuoret vajaan vuodeksi oman kasvatustyönsä piiriin. Ei riitä, että vastaukset epäileviin kysymyksiin annetaan asialle pyhitettyjen oppituntien yhteydessä. Ainakin jokaisen ammattisotilaan on kyettävä antamaan perusteltu vastaus sellaiselle kyselijälle, jonka mielipiteisiin ovat rauhanjärjestöjen ajatukset olleet vaikuttamassa. Tämä vaatimus ja informaation tarve onkin selvästi nähty kantahenkilöstön piirissä, jos kohta ammattisotilaat tuntuvat tutkimuksen mukaan vähättelevän rauhanjärjestöjen toimintaa, mitä taas yleinen mielipide ei samassa määrin tee. Tämä edellyttää kantahenkilöstön jatkuvaa, nykyistä laajempaa informoimista, heidän koulutukseensa liittyvää opetusta sekä varusmiesten kasvatusta ymmärtämään rauhanliikkeiden ja maanpuolustuksemme tavoitteet ja keinot.

LAHTEET

I Varsinaiset lähteet

Kirjallisuus

- Alameri, R — Pöyhönen, P
Johdatusta tilastolliseen tutkimukseen
Helsinki, Helsingin Yliopisto
93 s, 1964
- Eskola, A
Yhteiskunnan säilyttämistä ja puolustamista
koskevat arvostukset
Tiede ja Ase n:o 20, ss 5—90
- Fried, A
Handbuch der Friedensbewegung I
Leipzig, Reichenbach'sche Verlagsbuchhandlung
269 s, 1911 ja
Handbuch der Friedensbewegung II
Berlin und Leipzig, Verlag der "Friedens-Warte"
492 s, 1913
- Henkisen maanpuolustuksemme perustekijät
Henkisen Maanpuolustuksen Suunnittelukunnan julkaisuja n:o 1
195 s, 1964
- Hyvärinen, R
Havaintoja turvallisuuspolitiikkaa koskevista näkökannoista
Helsinki, Henkisen maanpuolustuksen suunnittelukunta
44 s, 1965
- Inrikesdepartementet, Stockholm
Psykologiskt försvar
Statens offentliga utredningar 1953:27
255 s, 1953
- Iversén, F
Rauhanaate ja rauhantyö
Helsinki, Suomen Rauhanliton kirjasarja, n:o 6
16 s, 1934
- Kaarnola, J
Rauhanliikkeet ja maanpuolustus
SKK:n diplomityö
v 1967
- Kallinen, Y
Hälinää ja hiljaisuutta
Helsinki, Tammi
304 s, 1958
- Koho, L
Miten maanpuolustuksellista suhdetoimintaa
(public relations) olisi maassamme hoidettava
rauhan aikana
SKK:n diplomityö n:o 714 v 1959
- Linkola, P
Isänmaan ja ihmisen puolesta
Helsinki
48 s, 1960

- Merikoski, V
 Asevelvollisuuslainsäädäntö 1941
 Porvoo-Helsinki, WSOY
 293 s, 1941
- Mäkinen, J A
 Piirteitä Suomen rauhanliikkeestä (I)
 Helsinki, Edistysseurojen Kustannus Oy
 16 s, 1919
- Mäkinen, J A
 Pikapiirtoja Suomen rauhanliikkeestä (II)
 Tampere, Suomen kristillisen työväen liitto ry.
 20 s, 1932
- Nilsson, A T
 Rauhanliikkeen aakkoset
 Helsinki, Suomen rauhanliiton kirjasarja n:o 8
 110 s, 1935
- Pääesikunta
 Puolustusvoimat valtakunnan turvallisuuspolitiikan osana
 Opetusrainan seloste
 11 s, 1966
- Randell, S
 Varusmiespalvelus ja asennemuutokset
 Tampere, Yhteiskunnallinen Korkeakoulu
 134 s, 1965
- v Raumer, K
 Ewiger Friede. Friedensrufe und Friedenspläne seit der Renaissance
 München, Verlag Karl Alber Freiburg
 553 s, 1953
- Sadankomitea
 Ydinasioita
 Hämeenlinna, Tajo
 128 s, 1966
- von Salis, J R
 Uudemman ajan maailmanhistoria II
 Porvoo-Helsinki, WSOY
 417 s, 1965
- von Seeckt, H
 Valtiomies ja sotapäällikkö
 Helsinki, Otava
 110 s, 1930
- Sirola, Y
 Rauhan tunnussana Tukholmasta
 Zimmerwald-Internationalen kokous 5.—12. 9. 1917
 Turku, Suomen Sosdem Nuorisoliitto
 44 s, 1917
- Tervasmäki, V
 Eduskuntaryhmät ja maanpuolustus valtiopäivillä 1917—1939
 Mikkeli, Valtiotieteellisen yhdistyksen julkaisusarja
 356 s, 1964
- Vainiot vaalenevat
 SRK:n vuosikokous ja suuret seurat Iisalmessa 1.—3. 7. 1953
 Oulu, Suomen rauhanyhdistysten keskusyhdistys ry
 98 s, 1953

Valtanan, J

Maanpuolustushengen (-tahdon) kehittämisen ja ylläpitämisen
edellytykset ja mahdollisuudet erityisesti nuorison keskuudessa
SKK:n diplomityö n:o 614 v 1954

Sanoma- ja aikakauslehdet

Helsingin Sadankomiteayhdistyksen Tiedote

Vuosikerrat 1963—1966

Helsingin Sanomat

Pääministeri Johannes Virolaisen puhe maan-
puolustus- ja rauhanjuhlassa Helsingissä

23.4.1966, s 8

Ruotsin puolustusministeri Sven Anderssonin haastattelu

25.4.1967, s 13

Sotilaspassien polttamistilaisuus Helsingissä

16.5.1967, s 13

Tasavallan presidentti Urho Kekkosen puhe nuorison rauhanfoorumilla

Pääkirjoitus 29.11.1967

Iversén, F

Sotahirviö on vihdoinkin hävitettävä

Rauhaa kohti, heinäkuu 1966, ss 1—2

Lauri, A

Yllätysinvaasio saksalaisten Norjaan suorittaman hyökkäyksen valossa

Sotilas-aikakauslehti, n:o 3/1966, ss 128—141

Ruotuväki Puolustusvoimain uutislehti

N:o 5/64, 11.3.1964

N:o 2/66, 27.1.1966

N:o 6/66, 24.3.1966

Sivén, D—Lipponen, P

Finnlands Friedensbewegung zwischen Ost und West

Zeitschrift für Geopolitik n:o 7—8/1964, ss 241—244

Teinilehti

Vuosikerrat 1963—1966

Uusi Suomi

Suomen Sosialidemokraattisen puolueen puoluekokous v 1966

2.12.1966, s 2

Westin, B

Vad är det subversiva kriget?

Vårt Försvar, n:o 2/1964, ss 8—15

Ydin

Näyttenumero ja n:t 1—3/1967

Kirjelmät, luennot ja vastaavat

Lehti, Olavi J

Maanpuolustuksen johto ja yleisjärjestelyt

Maanpuolustuskurssin luento n:o 11/1966

Puolustusvoimain komentajan päiväkäsky jouluna 1963

Pääesikunta

Valistustyöohje vuodeksi 1965

PE:n kirjelmä n:o 73/Valtsto/D/13.1.1965

Päasesikunta

Varusmiesten kansalaiskasvatus

Koulutuksen pysyväiskäskey 611 B 1/15. 2. 1965

Päasesikunnan järjestelyosaston tilastot asevelvollisten kutsunnoista ja aseettomaan palvelukseen anoneista vv 1931—1966

Yhdistysrekisteri

Helsinki

Haastattelut

Iversén, Felix, professori (30. 9. 1966)

Suomen Rauhanliitto-YK-yhdistys ry:n puheenjohtaja

Kallinen, Yrjö, opetusneuvos (25. 1. 1967)

Puolustusministeri vv 1946—1948

Pajunen, Aimo, yleisesikuntamajuri

Palomäki, Erkki K, filosofian maisteri

Henkisen Maanpuolustuksen Suunnittelukunnan pääsihteeri

Pirkola, Heikki, everstiluutnantti

Päasesikunnan tiedotusosasto

Rantanen, Anna, maisteri (1. 10. 1966)

Naisten Kansainvälinen Rauhan ja Vapauden Liitto,

Suomen Osasto ry:n puheenjohtaja

Sivén, Deryck, maisteri (29. 9. 1966)

Sodanvastustajat Suomessa ry:n puheenjohtaja,

Sovinnonliitto ry:n perustajajäsen

Suomela, Kalevi, ylioppilas (3. 10. 1966)

Helsingin Sadankomiteayhdistys ry:n varapuheenjohtaja ja perustajajäsen

Tervasmäki, Vilho, yleisesikuntaeversti

Tuominen, Tuomo kapteeni

(Kapt Tuominen diplomityöhön liittyvät tutkimukset)

Valtanen, Jaakko, yleisesikuntaeverstiluutnantti

Vire-Tuominen, Mirjam, maisteri (7. 10. 1966)

Suomen Rauhanpuolustajat ry:n sihteeri

Virolainen, Erkki, majuri

Päasesikunnan järjestelyosasto

II Muut lähteet

Kirjallisuus

Hyvärinen, R

Aseidenriisuntaongelma ja ydintaisteluvälineet

Helsinki, Kustannusosakeyhtiö Tammi

121 s, 1964

Joliot-Curie, F

Cinq années de lutte pour la Paix

Pariisi, Editions "Defense de la Paix"

283 s, 1954

6 päivää kansalaisajattelua

Henkisen Maanpuolustuksen Suunnittelukunnan julkaisuja n:o 2

224 s, 1964

Pesonen, P

Ylioppilaat ja maanpuolustus
Vammala, Helsingin Yliopiston Ylioppilaskunta
Eripainos Poliitiikka n:o 1/1960
23 s, 1960

Rauhanpuolustus

Rauhanpuolustajain maailmankongressi Pariisissa 20.—25. 4. 1949
Helsinki, Rauhanpuolustajat ry
48 s, 1949

Saarnio, U

Rauhantiede
Helsinki, Suomen rauhanliiton kirjasarja n:o 13
16 s, 1938

Kirjelmät ja aikakauslehdet

Puolustusministeriön arkisto

Aseetonta palvelusta tutkineiden komiteain
työtä varten koottu lähdeaineisto

Päämajan kirj. n:o 3684/Kom 2/25/sal/6. 11. 1944

Päämajan kirj. n:o 8892/Järj 2/11. 11. 1944

Sisältävät ohjeita aseettomina palvelleiden ja palvelevien käsittelystä

Ylioppilaslehti

Vuosikerrat 1963—1966

Lähdeviittauksissa on käytetty kirjoittajan nimeä kun on viitattu teokseen, muulloin on käytetty kirjoittajan sekä aikakauslehden tai vastaavan julkaisun nimeä.

Peace movements and national defence. The background of the movements, their activity and influence during Finland's independence especially with aspects on training and education in the Finnish defence forces.

The article is based on the author's work for the diploma at the War College. At first the author gives a survey on the history of the peace movements and states that 1815 can be considered as the actual foundation year of the peace movement. In that year the Congress of Vienna was assembled and the Holy Alliance was concluded and these two together gave Europe four decades of peace. In the same year the first peace organization was formed in the United States.

In Finland the peace work was organized, last of the northern countries, almost a century after the formation of the first peace organization. Our first peace organization, Suomen Rauhanliitto, was formed on the 10th February 1907. The federation was forbidden for about 7 years and resumed again in 1920. In 1951 the name was changed and today it is known as Suomen Rauhanliitto — YK-yhdistys r.y. In Finland there are eight other peace organizations, the youngest of them Kansainvälinen Rauhantuki r.y. founded 1966 as a member of the World Union of Peace Organizations.

The peace movement strives to create a world where there is no war or threat of war. For this purpose the following criteria were recommended already in an early stage:

- courts of arbitration and an interstate body of representatives
- a confederation of states with supranational defence forces and as a step towards new development
- disarmament or reductions in war preparations
- the abolition of general conscription

But on the other side, trying to remain realistic, it was noticed already in the early stages of the peace movement that wars "still seem to be inevitable in the present world condition" and the ethics of warfare have come to be studied. The result was the "rules of war" and definitions of permitted war, i.e. defensive war.

However, the author states that from the very beginning the Christian moral peace movement has diverted from the other ones, by not permitting war or violence of any kind, not waged nor regulated by anyone. Thus the peace movement has from the very beginning had many different forms.

In addition the author states that the following objectives of our own peace movements are questionable from the view of our security:

- one-sided disarmament of the country
- underestimation of civil defence and suspicion of national defence
- the tendency to point out national defence as a maker of war
- the attempt to show, that for the present development in arms techniques there are no possibilities to survoise in the defensive warfare generally and especially with our resources.

Next the author looks at the attitude of the defence authorities (Parliament incl.) towards the peace movements and states that quite obviously the need for a defined attitude has increased at the same rate as the peace movements have become more active. The only concrete measures taken before the Second World War were the law of unarmed service and a small economic support to the Suomen Rauhanliitto. During the war the only measures were the isolation of conscientious objectors and the stopping of one periodical.

According to the author, the defence authorities and our defence forces have during the years 1963—1968 taken a fairly clearly defined attitude towards the peace movements.

National defence and peace work have the same aim — permanent peace. As a means towards this the defence forces recommend the prohibition of nuclear weapons and general disarmament. But all unilateral measures are condemned as endangering peace. The necessity to maintain a strong, properly balanced national defence to be able to safeguard the continuance of peace in the present international situation is specially emphasized.

Finally the author looks at the influence of peace movements and suggests that it ought to show as an increase of defeatism in our country. However, this question of our nation's will to defend herself in different situations has been measured several times since the last wars, so that results are to be found for a good ten years. According to them the author states that:

- our will to defend our country has grown continuously since the last wars
- the confidence in our possibilities to defend the nation is also strengthened
- the amount of unarmed service has, for example from 1961 to 1966 continuously decreased, taken in percentage of the whole number of conscripts (1961 — 0,53 % and 1966 — 0,42 %).

According to the author the effect of peace work has not, at any rate in this sense, been negative from the view of national defence.